

ROL

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. IV.

Turč. Sv. Martin, 30. Aprila 1873.

Číslo 4.

Svatba Záporožcova.

Poveš od *Mich. Czajkowského.*
(Dokončenie.)

IV.

Pod večer zbiera sa na dvorci zástup ludu.

Starci i starušké ženy zasedajú okolo stolov, ktoré hojne sú obfazené udenou bračevinou, nasolenými rybami a palanicou.¹⁾

Mládež otáča huslistov a cimbalistu, ktorí sa v bočnej izbetke usalašili. A páni svatovia obehujú s nádobami naplnenými pálenkou a medovcom, i častujú hostov, i korenia nápoj vtípnymi žartami.

Zavznely husle, zahučal cimbal.

Eustach podoprel sa lavou rukou o bok, do pravej vzal ručník, ktorého druhý koniec držala Marienka, i tančil obľúbený poľský tanec, „gensý“²⁾ menovaný, v prvom páre. Kozácku čiapku pritisol si na bok hlavy, to vykrútil si fúzy, to dupol nohou, to klzal sa po dlážke, — priskočil k tanečnici, zakrútil sa, i nazad odskočil.

¹⁾ Koláče z raže alebo z pšenice, menujú sa palanicou; trochu menšie podpalkami. ²⁾ Tanec podobný úplne obľúbenej polke. —

Za nim tiahli po páre mládenci s dievčatami. Dlhý šerek jak retaz vije sa, hlavu zakrúti, v podobe písmeny S¹⁾ sa hadí, i ďalej sa krúti po dvorci.

Zastanú pred hudbou i pozvrtajú sa, zadupocú nohami, — zastanú pred starcami, poklonia sa i ďalej letia.

I dali sa do kozáckého tanca. Devy stály si do radu, sklonily oči k zemi, začervenaly sa jak jahody a lúbezne sa usmievaly. Naproti nim zastáli si do radu mládenci, vyčechráli si vlny do hora, i pozreli hrdo do očí dievčencom. Zadupotali nohami, až sa zem zatriasla. Mládenci v prisiudach,²⁾ dievčence v holubcach³⁾ priskočili k sebe, potkali sa, i skoro polúbili sa, i hned odskočili. Zastali, zadupotali,



JAN KOLLÁR.

bili sa, i hned odskočili. Zastali, zadupotali,

¹⁾ Opisane toto dovolil som si použiť, i myslím, že dokonále odznačí vyvíjanie párov v tanci gensý rečenom a v polke, kde ustavične kreslia písmenu S.

²⁾ Prisiudy, úkladný, veľký skok v tanci Kozáku.

³⁾ Holubce, drobný ženský krok v tanci tomže.

drobčiac a skokom k sebe pribehli, dotkli sa rukami, i nazad utiekli.

Hneď zanôfa pieseň mládenci v chóre, chórom odpovedajú dievčatá.

Zamĺknu husle, len cimbal dumne hučí; zahrní hudba, poskočia do tanca, — utíchne, zahlaholia piesne, a tak veselia sa, až pot sa leje, a šaty sú mokré, mohol bys jich vyzmikať.

A tu noví hostia idú.

Psi štekajú po celej osade o závod, čuf dupot koňský, a pieseň vojanská hrmí až pod nebesá.

Utíchla hudba, prestaly tance, a všetci z dvorca¹⁾ vybehli pred vráta na ulicu.

To voje záporožskej jazdy tiahnu po stotínach od Čerkavska do Bialejcerkve.

Chvedko i svatovia prihovárajú sa úctive pánom molojcom²⁾ a starešine³⁾ prosiac jich, aby brali účasť pri veselí.

Starý stotník čo jak povodyr⁴⁾ stada jachal po predku, zosňal čiapku, i poklonil sa, i tak povedal:

„Dieky vám, páni bratia, za vašu pohostinnosť. Darmo je, nemáme času! Kráľ Štefan i republika volá nás na hody. Nás otec Ataman čaká nás s registrovými plukami v Bialejcerkvi. A keď sa spojíme s bratmi Lachmi i prejdeme Bielu Rus, to až po uši napijeme sa piva z krve vrahov. Vám žičím radosti, šťastia, a mne slávy a koristi.“ Prijal čašu páleného nezosadnúc z koňa, zadjedol si bialoša, zadakoval, i bral sa ďalej.

To isté urobilo i iné Kozáctvo.

Nejedon nachýlil sa z koňa a na silu ukradol bozk čiernoookej dievčine.

Eustach hľadá to na Marienku, to na junákov Záporožia.

Pozná súdruhov, a nesmie vítať. Srdce mu tak čosi stíska, tak sa mu trasie, jak kus rozpáleného železa medzi kladivom a nákovou.

¹⁾ Dvorec, dom ukrajinský s dvorom a inými budovami. ²⁾ Molojcami menujú sa záporožskí jednoduchí Kozáci. ³⁾ Starešina, vodcovia Kozákov, alebo rada pri Atamanovi, najvyššom to vodcovi. ⁴⁾ Povodyr, vojvodca, čo po predku vedie vojsko; vyhľadávaný bol k tomu človek zkušeny, vzdelaný, smelý.

Dlho stál.

Slzu do očí na silu sa tisnúcu zadržal mihalnicami. I hľadel, jako ostatnie stotiny poprechádzaly, i nemohol ďalej vydržať, slzy mu kanuly po zbladlom líci . . .

Pozrel na Marienku okom prezradzujúcim najväčšiu bolesť, i odišiel za chalupu.

Marienka zatriasla sa jak v zimnici, i stála na mieste nevediac, či má kojiť smútok milého, či nechať ho, kým sa uspokojí.

Prešly stotiny ďaleko za dedinu.

Hudba zahučala znovu.

Mládenci berú sa do tancu.

Ale kde je Eustach? . . .

Marienka hľadá ho za chalupou, i s plačom volá milého ženicha.

Ozvena plače, a nik neodpovedá. —

Vybehli mládenci hľadať mladého zafa, a kde nič, tu nič. — — —

Zmizol Záporožec, zmizol biely koník z pastevňa,¹⁾ i sedlo, i pika zo stajne, i britký meč z izby . . .

Malí chlapci ihrajúc sa na pažiti videli, jak Eustach sedlal koňa, dlho jak decko plakal, metal rukama, — potom sadol na sivka, prevesil piku cez plece, i stisol nohami: sivko preskočil štyri ploty, presadil štyri jarky i uháňal stranou, kam sa bralo vojsko Kozácke.

Dievča narieka, zalamuje rukami, rodičia tešia ju, jak môžu, čo i jim samým do plaču ide.

Svatovia sadajú na kone, aby dohonili ubehlého Záporožca, a hudobníci, i hostia smutní odchádzajú domov.

Na stolach je ešte plno jedla, v džbanoch nápoja, — a nik sa toho netýka.

Keď dušu zachváti smútok, nerady sa smysly veselia, — a smútok mladej i peknej dievčiny má do seba čosi tak tklivého, že i najucitlivejšie srdce v stave je pohnúť k súcitu.

V.

Jaká to zmena v Chvedkovom dome!

Starý zachmúril šedivé čelo, matka usta-

¹⁾ Pastowień, pastvisko ohradené alebo priekopou obohané neďaleko za budovami hospodárskymi.

vične vzdychá, no i deti sú smutné, vidiac jak Marienka zo dňa na deň vädne, hynie.

Oko, čo nekdy ohňom horelo, zamoklo ustavičným plačom, hladké líčka pokryly vrásky od potokov slz, rumenec vyhasol a bladosť smrti rozťahla sa po celej tvári. Vyschla, obľadla tak, že kde bolo bujné telo, teraz samá koža a kosť.

A srdiečko trápi sa neukojiteľným smútkom.

Vo dne ani robiť, ani zabávať sa.

Modlí sa a plače. Vyhadáva znachorky;¹⁾ poslúcha, čo jej tie hovoria o bojach, sláve i smrti. Vracia sa domov, utiahne sa za pec, i tam od slz zachodí sa. A čo i skrýva sa so smútkom pred rodičami, nemožno jej to dlho, lebo čo myseľ jej znepokojuje, nezatají telo pred okom bedlivej a starostlivej matky.

Vo sne máva divné videnia, ony mátajú i vyplšia pokoj chvilového jej odpočinku.

Raz vidí, jak Eustach plný slávy, vezúc bohatú korisť, vracia sa v kraje rodinné, vedie sivka do stajne, lúba ju, zaviera do náručia, keď náhle čiapka mu z hlavy padá a zhníla mŕtvoľa stavia sa jej pred oči.

Prebudí sa Marienka i vykrikne, jak šialená zvíja sa po posteli.

Rodičia zarmútia sa, ale nič nehovoria; láskavosťou i časom chcjú ulahčiť bolasti jej duše.

Prešla jaseň, prešla zima, a o návrate Záporožcov, ani slychu, a len zvest doletuje, že kráľ Štefan na čele Lachov, Kozákov i Litvy — jak zajaca naháňa po Rusku z miesta na miesto cára Ivana, že bieloruské vojvodstvá znovu uzrely bielych orlov poľských, opätovala sa krvavá hostina mečov pod Velkými Lúkami i obliehanie Pskova.

Báthory teší sa nad skvelými skutkami vojanských molojeov; obdaril Kozáctvo herbom a pečatou, i stavia vojsko Záporožia na pravom krýdle svojich vojov.²⁾ I platí žold, s Atamanom jak brat s bratom radí sa, roz-

¹⁾ Znachorka, druh čarodejnice. — veští budúcnosť, lieči choroby duše i tela. ²⁾ Výsady dané vojsku Záporožskému.

mlúva. A Poliaci s Kozákmi tak sa milujú, jak keď by pod jedným krovom zrástli, u jednej matky prsá poživali.

Nové stotiny tiahnu od porohov¹⁾ Dniepra, aby doplnily vojnu zapríčinenú strbiny v kureniach.²⁾

Deva každého zastaví, každého prosí, aby pozdravili Eustacha i povedali, že ho tak miluje, tak po ňom túži, žeby celý život, celé šťastie dala, keby ho mohla uzrieť a jednu chvíľku s nim sa pobaviť; žeby jakýmkoľvek spôsobom, čo i len niekoľkými slovami jej odkázal, že žije, že ju miluje.

Plynú dni, týždne, mesiace.

Nik nevracia sa z Ruska, z prekliatej tej krajiny, kde nemáš džametov³⁾ i zlata bisurmanského, ani zbrane čerkeskej, ani remeňa tatárskeho, ani dobytky bohatej Valáchie. Tam je len sňah i ľad, — národ silný jak duby, bojári hrdí jak blázniví a suroví, a cár hrozný; koho popadne, tomu neodpustí, — mestá drevené i núdzne i pusté, pole neplodné, všetko tam chybuje. A Kozák je tam rád hostom preca, lebo na zámenu za korisť, hojne točí pikou krev vrahov.

Minulo pol jara.

Marienka je smutná i zadumená jak deň bez slnka. Oko suché a mŕtvé neróní žiadnu slzu. Bolasť neobjavuje sa tak silnými výbuchami. Srdiečko svoje zamkla, myseľ jej ztrpla, otrávil sa, zdrevenela.

Stráž to horšie nad všetky choroby duše i tela.

Čo deň brehom jazierka vlečie krok chvejúci, biedna dievčina. Potáca sa na mohyly, i ponoruje zadumené oko v step, ale teraz nie k poludniu, ale i k polnoci, i tam sedí

¹⁾ Porohy, skaly vyčnievajúce popri brehoch Dniepru; z najväčšej časti strmia nad samou riekou; takých porohov je trinásť. Kozáci bývajúci za tými porohami dostali priezvisko — Záporožcov. ²⁾ Kureň na Záporoží označoval pluk; výraz pochodí od kureňa (jamy, priekopy), kopaného do zeme, prikrytého strechou lebo slamou alebo šúplatovou s dverami do vchodu. Také boly prvé príbytky Kozákov, a že Záporožci žili v bezženstve, spolu jedávali, nazývaly sa ztade jich pluky — kureniami. ³⁾ Džamat, kôň vojanský.

celé dni, pokým sestra alebo brat nezavedie ju na silu domov.

Nad ňou čajka¹⁾ ustavične vetor krydlami rozbíja a smutne kyhýče jak by zlú vest zvestovala.

Starí rodičia dovedli čarodejníka, aby čaril²⁾, lekárky dávaly všelijaké zrelie, pop modlil sa pátričky.

Nič to nepomáha!

Srdce je hluché pre lieky. Aby sa dalo vyliečiť, treba je k tomu srdca, ktoré by ho srozumelo, ktoré by potrafilo spojiť sa silným ohnivom citu a spoločne podporovať svoje kroky na trnistej dráhe života.

VI.

Jedného dňa, jako obyčajne, vyšla Marienka včas ráno k mohyle.

Slnko svietilo.

Vody jazera pokojne stály.

Rybka sa plahočila, lastovička ponad vodou povetrím plávala, kvapky rosy v diamantoch sa lámaly.

Žiadnej zmeny nepozorovať.

Všetko je, jak dávno bývalo.

Len zajac z bujného šuvaru vyplašený prebehol cez cestu, ktorou kráčala dievčína, z ľavej strany zakrákoraly chraplavým hlasom vrany, pes v dialke zavyl, a čajka krúžila sa nad hlavou smutnej dievčiny, jakby jej veniec letom svojim vila a vždy smutnejšie kyhýčala.³⁾

Vyšla Marienka na mohylu, sadla si i dlho sedela.

I uzrela čierny oblak prachu od polnoci, vstala hore, očko ponorila v tú stranu, i poznala Kozácke stotiny.

Pomali idú.

Žiaden koník nevyskočil napred i necvála ku mohyle.

¹⁾ Čajka = Kibitz. ²⁾ Obyčaj užívaný na Ukrajine, keď chcú odohnať smútok od trpiacej osoby, sudiac, že on pochodí od začarovania, porobenia. ³⁾ Dľa predsudkov ukrajinských zlý to znak, keď čajka kyhýča nad hlavami. Pochádza to najskôr od toho, že kriky čajek i krútenie sa nad hlavami ľudí ukrývajúceho sa v zbožiach a húštinách v časoch nápadov Tatarských, odkrývaly i vyzradily nešťastné obety na korisť tým barbárom.

Idú ticho, idú smutno, nesvjájajú pikami moloci, na koníkoch neharčujú.

Priblížili sa ku mohyle.

Deva vidí, jak za šeregom jazdcov vozík sa točí, a za nim stúpa koník biely, a na ňom dlhá pika, i na kríž zložený jasný meč, a celkom prikrytý červenou kytajkou,¹⁾ zásluhou to Kozáckou²⁾.

Marienka pozrela . . . vzdychla si . . . usmiala sa . . . padla i — skonala . . .

Stotiny tiahly popod mohylu — a nik nepozrel na vrch, lebo všetci hľadia k zemi.

Prešli brehom jazera i vošli do dedinky, tam zastali pred dvorcom Chvedkovým.

Starý stotník, čo nekdý viedol predok Záporožcov v deň svatby, zosadol z koňa i vošiel do dvorca.

Otec i matka Marienkina sedeli v pitvore.

Stotník uklonil sa a taktó hovoril:

„Raz nás matka rodí, raz treba umrieť.

Pred dvoma rokami išli sme ztadeto v deň veselí a jak zlí duchovia vzali sme ho so sebou. Miloval náš Eustach vašu Marusienku nad svoj život. Bôh je svedkom, jak zápasil sám so sebou, keď videl na vojnu tiahnúce pluky Záporožské. Žiaľ ho bolo vidieť! Ale čo bolo robiť? Nemožno pijakovi od páleného odvyknúť. Príroda tiahne vlka do lesu. I on opustil krásnu Marienku, opustil šťastie a letel za Kozákmi, lebo uzrel piky i kone. Nejednu slzu vyronil. No, umrli z hrobu nevracujú sa, nemožno nazpäť cúfať započatý krok. Dlho mužne bojoval v boji, i bránil sa smrti. Pod Pskovom zručal dve desiatiny Moskalov a pri tretej sám hlavu položil. Umierajúc naložil nám, aby sme zaviezli jeho telo do tejto dedinôčky, — oddali Marienke sivka so zbrojou a korisťou, piku a meč, celé to bohatstvo Kozáka, a spolu aby sme povedali, že na ňu myslel pri smrti, a jestli chce, osvobodit' od sľubu manželského.“

Chvedko smutne kýval hlavou.

Matka bežala ku mohyle, aby vyhladala dcérku.

¹⁾ Kytajka = Tafat. ²⁾ Kozáci cenili veľmi červenú kytajku; každý z nich dostával z nej kus čo odmenu skutkov zmužilých vojanských. (Vidz sbierku piesni maloruských od Maksimoviča).

Dlho vystála.

Konečne plačúc vracala sa i riekla:

„Už ona to lepšie vedela, jak my, bo jej telo mŕtve leží na mohyle a duša uletela za milým. Oj dcérka, drahá moja dcérka! Nešťastlivý teraz môj život!“

I zaliala sa slzami.

Starky vzdychal a zriedka slzy ronil.

Kozáctvo zarmútilo sa veľmi.

Vyšli na dvor, vytiahli z pod strechy šesť klenových dasiek, dve sosnové¹⁾ i sbili rakev. Vyňali z malej škrine telo Eustachovo, vložili ho do rakev i niesli na ramenách na mohylu.

Prišiel kňaz s evanjeliumom, ďjak so svätenou vodou. Složili telo Marienky pri boku Eustachovom, a čo umrela i bez spovedi, pokropil kňaz svätenou vodou mŕtvé telá.

Zabili vrchnák.

Kňaz pravoslavný čítal sväté evanjelium.

Jamu vykopali Záporožci šabielkami.

¹⁾ Obyčaj robenia rakví na Ukrajine. Klenové dasky majú mať vlastnosť odháňania zlých duchov a sosnové nedovolia umrlému vstávať z hrobu a chodiť po smrti.

Zpustili rakev a zasypali zemou . . .

Otec a matka i celá rodinka tonú v slzách.

Záporožci vzdajúc posledniu úctu svojmu v čestnom boji padlému bratovi, tiahli k Dniepru, čo i víťazi, boli preca smutní.

Biely koník nebeží za stotinami, zostál pri mohyle jakby prikutý a tam sa pásol. I žiadna moc nebola v stave tzade ho odhnať, kým jedného dňa našli ho bez života na vrchu mohyly¹⁾.

V dedinôčke dlho trval smútok, lebo každý miloval a ctil starého Chvedka i celú jeho rodinu.

I odtiaľ to príslovie, keď svatovia prichodili prosiť rodičov o dievča:

„Bodaj by to nebola svatba Záporožcova!“²⁾

Sytniansky.

¹⁾ Kone Kozácke veľmi sú prítulné k svojim jazdcem. Mnoho takýchto udalostí spomínajú pieseňky. Sám slyšal som od dôstojníka Kozákov doňských, že nemohli odorvať koňa od zabitého Kozáka v bitbe pod Berezinou, i nechali ho na bojisku pri tele jazdca. ²⁾ Až dosiaľ je toto príslovie v obyčaji po mnoho dedinách nad Teterovom; z neho a z podania ľudu vypracoval som túto povesť.

D u m k a

pri sadení lipy na hrobe Sládkovičovom 23. Apr. 1873.*)

Spíš Ondrejko náš! v chalúpke Svojej tmavej,

V náručí rodnej matušky.

Spíš! — My sme to, synovia Tvoji:

Láska Tvoja nechaná na zemi

K Tebe doviedla nás.

My to klopeme na okienko, — či čuješ?

Ticho, pusto, — nik neodpovedá.

Ba, áno. — ach! ticho to mlúvi: niet Ho tu!

A čierny kríž, verný to strážca mohyly

Nemo poukazuje hore: Tam on pri otech! —

Niet Ho tu! kde sme Ho boli položili,

Tu len prach z Neho — ale i ten milý.

¹⁾ V deň výročitej pamiatky pohrobenia mäďoustého nášho spevca *Sládkoviča*, o siedmej hodine večer obkolesený bol hrob Jeho truchliacou rodinkou a hojným počtom Jeho ctiteľov — zvlášte mládeže — z Radvane a Bystrice, kropiacich slzami v hrobovej tichosti okraje kvietim obsypaného hrobu, keď otvorená povýše hlavy jama čakala na slovenskú Oslávencovi sľúbenú lipu. Tiché — bez slova — vzdychy ovládly na čas chvíľou, nikto netrúfal si prerušiť sladký sen pokoja, až drahý náš poet Janko Botto začne tichým hlasom „Dumku“ túto svoju, jako pred rokom rečníť. Po nej zaspieval novovzniklý Radvanský Spevokol prvý verš piesne „Hojže Bože,“ po jejž odznení, vložená bola lipa do prichystanej jamy a pán František Šujanský — podpredseda nášho čít. spolku (ctený nášho spolku p. predseda Lud. Turzo z príčiny na H. Lehote vydržiavaného cirkevného konventu nomohol byť prítomným) — držal prenikavú reč k shromaždenému obecenstvu, poukazujúce v nej na veľiké pre národ — i od neho samého zaznané — zásluhy Oslávencove, a

Bratia!

Do prachu toho zasadme strom života
Strom, čo zem s nebom spojí,
A keď prach Jeho bude prerývať korienkami,
Hor za Nim dvíhať sa vetvkami,
Šepotať tajomne lístočkami:
On príjde k láske svojej, On bude tu s nami!
Zasadme lipu!
Lipu slovenskú slavnému spevcovi.

Však lipa jak pieseň Jeho živá:

Zeleň, vôňa i slasť i tien.
A mať nám i zelene, pre smútkom zašle oko;
Mať i vône, pre vozduch svetom nakazený,
I slasti pre mladé naše roje,
I tienu k odpočinku pre gladiatorov!
Lipa nech mohylu kryje
A duch Jeho nech v nás žije!

Janko Botto.

Rozpomienky na dni peknej mladosti.

(Dokončenie.)

A ešte Vám jednu epizódu rozpoviem z pobytu nášho požoňského. Mnohí ste ju spolu so mnou a s ním zažili — ale ste hádam na ňu už i zapomeneli. Neškodí obnoviť ju v myšli našej.

Roku 1846 shrnul sa neobyčajne valný počet mládeže srbskej do Požoňu. Bola to práve neblahá doba tá, kde sa vo školách našich začala maďarčina pánovite rozkladať a všetky iné reči, menovite latinskú, z jej starobylého práva a miesta vytýskať. Mladým Srblinom našim to nijak nebolo po vôli, že sa už všetko malo v reči jim neznámej — i povedzme pravdu — nie veľmi lúbeznej učiť, a nie jedon ohnivý syn Juhu zaškrípala zubami, zafal pästi, a „Vrága mu . . .!“ zahrnelo z úst, pekným čiernym fúsom tienených.

Mnohí zamýšľali opustiť Požoň a navrátiť sa nazpät do svojej domoviny. My Slováci priviedli sme jich na inú myšlienku.

V tom čase učil na gymnasiuume Modranskom slavný *Karol Štúr*, brat starší nášeho Ludovita. Na gymnasiuume tom, sedem tried obsahujúcom, držaly sa ešte prednášky v latinčine. Všetkú teda srbskú mládež, ktorá do nize ôsmej triedy patrila, hromadne opu-

stila Požoň a ubierala sa do Modry. I niektorí Slováci, dôkazom bratského súcitu — sprevádžali bratov Srbov do mesta jích budúceho pobytu, — medzi nimi i ja s priateľom mojím.

Do *Pezinku* viezli sme sa všetci spoločne na železnici koňmi ťahanej. Od *Pezinku* do *Modry*, išli sme zase všetci spoločne, tými peknými, pod päťami vždy k väčšej výške vyrastajúcich Malých Karpatov rozprestrenými rovinami, a to — pešky.

Mój priateľ, — v ktorom vždy vrelo, ktorý vždy mal originálne myšlienky — nedopustil, aby sme len tak — jako sa vraví — „bez poriadku“ kráčali, sriadil nás v rad vojanský, po štyroch do jedného šiku, on sám — s veľikou spôsob-nostou pretvorilac svoj klobúk v dejepisne pamätný Napoleonský *dvójroh* — prevzal velenie nad nami. Tak sme pri hlučnom speve slovenských i srbských piesni, zvlášte známeho srbského maršu: „Rado ide Srbin u vojnika“ ťahali cez zbaláchaný Trling, a v bezúhonnom vojorade vtiahli — k veľikému zadiveniu tamojšieho obyvateľstva — do *Modry*.

V hostinci, na prosriedku námestia le-

na chatrnú, v trudných nám okolnostach vzdaf možnú Jemu úctu, povzbudzovať prítomných k láske a obetovavosti k svojmu národu, k úcte svojích národných vodcov a k nasledovaniu týchto šlapajov; a prejdúc ešte raz ku spomienke Oslávencia, zakončil reč svoju: „Všetko, všetko hotoví sme Ti dať, Ondrejko náš! — no žiaľ Bohu, krom srdca verne Ťa milujúceho, osud nepraje nám nateraz dať Ti, len — hľa za hrst zeme, pri ktorých slovách hodil za hrst zeme na korienky lipy, v čom ho shromaždení etitelia slzavými očima nasledovali. Konečne zmieneny už Spevokol zaspieval posledný verš z „Hojže Bože,“ a truchliace obecenstvo rozišlo sa s rozlučným: „Dobru noc“ a „večná Ti pamäť!“

D. Koppa.

žiacom, bolo i vítanie sa s Modranskou mládežou, ktorá o našom príchode poučená súc, priateľsky nás prijala; — i po vesele strávenom večierku — lúčenie naše s pobratimami našimi, Srbmi. Práve jedonásta večernia odbila na starobylej mestskej väži. Keď vozkovia, ktorí batožinu srbskej družiny boli doviezli, chystali sa k návratu do Požoňu, a my s nimi nechtiac zameškať príležitosť, dostát sa domov pohodlne, a čo bola hlavnia vec — lacno!

Dvaja z vozkov, súc fiakri, mali nádherné, vniutorne mätko vykladané kočce, — posledni zo troch, mal obyčajný košinák plný slamy.

Všetko, rozumie sa, tislo sa, jeden pred druhým, do tých pohodlných, mäkkých kočov.

Môj priateľ pošopkol mi do ucha:

„Bratku, poď somnou do toho poslednieho prostého vozíka, — neobanuješ!“

Poslúchol som ho.

Tma bola jako v rohu.

Vliezli sme do nášho korábu, porovnali sme si slamu, zavinuli sa do našich kepenčokov, a — prosím za odpustenie — *tahli* sme si v celej zdĺžke nášho tela. Veď, jako hovorím — bola jedonásta hodina večernia a pozdná septembrová noc začala nás veľmi živo upozorňovať, že sa už blíži doba tá, kde bekeše a bundy dochádzajú pochtivosti.

Prvý fiaker v predku brány stojáci, obzrel sa nazad zo svojho kozlíka, a zavolal na ostatných svojich súdruhov:

„Sitzen schon die Herren?“

A náš vozka nelenivý, ktorý preca čo i tma bola, zbadal do jakkej situacie sme sa s mojim priateľom položili, odvetí:

„Ja sie *liegen* schon, — wir können schon fahren!“

Posmech nám bol za väzami. Medzi všeobecným smiechom zaplieskaly biče — a my uháňali šerom nočným nazpät do Bratislavy....

Brieždilo sa už, keď nás náš statočný vozka na „Heuwaagu“ z príjemného nočnieho spánku prebudil.

Naši kamaráti zaplatili draho svoju pýchu.

Vyprávali nám, že v nádherných kočoch svojich, cez celú noc ani oka nezažmúri, —

zima jich morila a tiskali sa vraz do vedna jako netopieri, aby sa trochu zahriat mohli.

My s priateľom pomysleli sme si, že preca lepšie skrovné pohodlie, jako skvelá bieda. A nášho vozkova múdra odvetá: „*Ju sie liegen schon*“ nieraz nás do dobrého rozmaru priviedla, keď sme si ju v kole priateľov našich pri rozpomienke na „slavnú emigráciu srbskú z Požoňu“ čas po čase pripomínali.

* * *

To, čo ešte v tejto závierke rozpovedať mienim, nepatrí síce už k rozpomienkam na dni „peknej mladosti,“ — lebo to už bolo jako pri Dumasových Mušketýroch „*zwanzig Jahre später*,“ — no preca patrí k celku, a k najkrásnejším rozpomienkam nášho života.

Roku 1863 dotahovali sme viac menej do štvrtého krížika, ale v štyridsiatom roku ešte vždy môže človek o mladosti, bars už i nie „o tej peknej,“ — hovoriť.

Roku 1863 bolo prvé valné zasadnutie „Matice Slovenskej.“

I ja s mojim bratom Martinom Sebökom uháňali sme ku srdcu, ku rajskej zahrade Slovenska, ku okrúhlemu — dla slov Janka Kráľa — jako to jablčko — Turcu. Za večný hriech boliby sme si pokladali, keby nikto z Novohradčanov nebol prítomným býval pri slavnosti tej, po ktorej tak dlhé časy túžili otcovia naši, a ktorej, svit urýchlil nám nás večne požehnaný Náthan Petian — Novohradčan od koreňa — položiac na oltár národa všetko, čo pracne v živote svojom — Bohu žial! . . . tiež prikrátkom shromaždil.

Prejdúc prvým pred rokom usnuvším v Pánu spevcom našim ospievanú *Detvu*, — prejdúc rodolubú *Slatinu*, sídlo to požehnanej rodiny *Medveckých*, ktorá v synoch i dcérach zveličuje, ozdobuje národ náš — prejdúc zlatoklasý — v najnovšej dobe k nadejám zlatého ovocia rodolubstva oprávňujúci *Zvolen* i dolnie Pohronie — vstupoval sme do brán prvého svobodného kráľ. a banského mesta *Kremnice*. Hoj! tu zrazu zvuk zvonov zo všetkých strán naplní uši naše. Pozerali sme jedon na druhého, i neznali sme si vysvetliť, čo to znamená, komu sa tá úcta deje, keď razom jako strela preleteli popri nás

dva kočiare, prvý štyrmi vranníkmi, druhý štyrmi syvkami fahaný.

V tom poslednejšom sedel Otec Národa veľký biskup *Moyses*, ubierajúci sa s družinou svojou do prvého valného shromaždenia „Matice Slovenskej.“

I vedeli sme s bratom Martinom, prečo nám tak tie zvony nad hlavami zahučaly, keď sme vstupovali do brán Kremnických . . .

V predvečer toho večne slavného a pamätného dňa, prechádzal som sa po námestí Sväto-Martinskom.

Zrazu zastúpi mi cestu jedna obrovská postava — objíma ma atletickými ramenami tak, že vo mne biednom všetky kosti zprašťaly.

„Už sme dobre,“ myslel som si v momente svojho zosmiešnenia a dával som v duchu „s Bohom“ mojej drahej manželke i milým deťom — „toto je iste jeden z tých, ktorých naši protivníci vyslali do Martina, aby nás všetkých do posledného vykántrili! A smrteľný pot v hrubých kropajach vysadol mi na čelo.“

No ďakovať Pánu Bohu! strach môj dlho netrval. Vypustil ma z osudného objatia a vľudným hlasom zvolal:

„Nepoznáš ma brat môj drahý?“

„Nie!“ odpovedal som ešte vždy drkotajúcimi zubami.

„Nepoznáš ma v skutku?“

„Storáz nie!“

„To je nemožné!“ Veľké Straciny — Požon — Modra — *Sie liegen schon!*“

„Ach! nemožno,“ zvolal som. „Tys to? ten štihlý dakedy šuhaj? A teraz . . .“ I prizrel som sa mu lepšie, odhrnul som mu tmavokaštanové vlasy z čela, — a on to bol!

Volakedy: Vilhelm Pauliny; tera Viliam Paliny-Tóth!

Volakedy: náš jenerál na lúkach Pezinsko-Modranských; teraz náš vodca vo svätej borbe za pravdu a právo národa! . . .

Ja — a mnohí iní, zostali sme prostými bojovníkmi.

Šťastní bojovníci, ktorí majú horlivého, zkuseného, obetovavého vodcu; — ale i šťastný vodca, ktový má hojnú, z verných bojovníkov pozostávajúcu družinu.

Bóh Teba a Tebe rovných — požeň nám!

Bóh nás — a aspoň nám rovných požeňaj Tebe!

Aby sme ešte za života nášho mohli povedať o všetkých zúrivých nepriateľoch života nášho slovenského: „*Sie liegen schon!*“

Vrahobor,

spolučen „ostatkov školy Štúrovej.“

Kamzík.

Prostonárodná povest' od Nezabudova.

(Pokračovanie.)

IV.

Kde o zorách bola stanica kráľova,
Podoba okolia prekvapí ťa nová:
Kráľovský na brale stán ku nebu čneje,
A na ňom zástava trojfarebná veje;
Pod bralom tu z jednej a tam z druhej strany
Sú zas pre kráľov dvor rozložené stány,
A v prosriedku stoja tri veľké koliby.
V jednej z nich Bolega, bača zpod priehyby,*)
V zinčici jalovku celú varí kvasnej

*) Priehyba = Besník.

N—v.

Na dôkaz, že takej polievky niet masnej
A krehkého mäsa na stole pražiadnom.
Dohľad vedie nad nim, zrodzená v poriadnom
A pamätnom dome, Rymavská Maria,
Z Hnúšti to nevesta švarná jak Ialia.
Kuchárska to bola jakby knižka živá,
Najme čo do jedál národných z mäsiava.
Remekom jej bola pečeňa z tetrova,
Dnuhá nabroňavá a zvonku nachová;
Tak červená kožkou z veľkého hlucháňa,
Mäsom snehobiela, chufou ani manna!
I z jarabíc, kurôpt, srniek a jeleňov

Pečeňa len z jej rúk zvala sa pečeňou.
 Kurčiat a inšieho drobízku smaženie
 Nemala za žiadno kuchársko umenie.
 Lež bola v stolici i povestnou naša
 Rymavská várkyňou dobrého guláša,
 A práve ho dusí. Národnie to jedlo
 S kotlíkom nad vatrou visiacim boj viedlo;
 Pod pokryvkou, jako v naozajšnej pasci,
 Mäsu a cibuli, paprike a rasci
 Trocha úzko: rastú a šíra sa — puchnú, —
 Až na silu — skydnúc pokryvku — vybuchnú,
 A príjemná vôňa kolibu zaplaví.
 Slovom: zdravé jedlo pre žalúdok zdravý.
 K jej chvále slúž i to, že v celom okolí
 Vše varila pstruhu len v octe a soli
 S trochou cibule a bobkového listu,
 Čím chuť dostávaly ľubú, korenistú.
 Že bol pstruh hotový, na to mala známky:
 Osinel a oči vyskokly mu z jamky,
 A keď pstruhu na stôl dala uvarené,
 Všetky niesly v pyskoch stebielka zelené,
 Niby svätý pokoj prinášaly domu.
 Neustúpila tá v kuchyni nikomu;
 No krom toho ešte hovoril celý svet,
 Že je i dobrá mať i pekná jako kvet.
 „Pekná duša v peknom tele“ povedá sa:
 A v jednom z jej krve žije táto krása,
 Ktorú nezošpatí zisk a pýcha lačná,
 Nezotre úlisník, nezatemnia mračná
 Hroziace Slovensku.

A v druhej kolibe?
 Všetko plné ruky má; všetko sa hýbe.
 Tu národnie jedlá hotovila z cesta
 Anička Énova z Bystrého nevesta.
 Neďaleko Hrona leží Bystrô v dole!
 Ztade mladý holub priletí na hole,
 Kým gazdinká vajce na tvrdo uvarí,
 Čo sa on trošičku i cestou vyparí:
 Tak Aničku dobre na Hrone poznali,
 A za to i k hodom kráľovským pozvali.
 Ona roveň ťažko mala vo vidieku:
 Na tvár ani ruža; objal bys ju v drieku;
 Od pása jej visí belušká zásterka,
 A neprestajne sa vrtí jak veverka.
 Obed i pre panstvo najvyššie uvariť,
 Pre ňu ver nebolo ni kúzlif, ni čarif:
 No preto šiel najme o nej chýr veliký,

Že nik lepšie neznal napiect nálesníky;¹⁾
 Navariť halušky, makaróny naše,
 S jemnou brinzou ešte hen z Májovej paše,
 A pečenie rožkov s makom a orechy
 Už tak zunovala jako svoje hriechy.
 Bôh ju obdaroval početnou rodinou:
 Mala vám Anička sedem zdravých synov,
 Ktorých potomci sa i podnes nachodia,
 A obzvlášte v cirkvi druhým predok vodia.
 Jedon z nich, keď slovu danému dostojí,
 Jednu z rán boľavých národa zahojí,
 Čo mu tým rodáci bohatsí zafali,
 Že to, čo vzali z nás, cudzím rozdávali!

Pán Dávid do kolíb dvoch naporad kuká;
 Naň zverené: omasť, mäsiwo a múka.
 Muž to obozretný, poriadku bedlivý,
 Len úradu svojmu telom dušou živý:
 Preca neraz okom po dvoch ženských striela,
 Ač starý a z Turca, kde krasavíc vela.
 Prečo nie? Veď krása Herkuľa podmaní,
 Nieto Dávida: lež pre zástoj mu dany
 Dozorca, zaliečať dlho sa nestačí,
 Len prosí vyberať, čo jim srdce ráci.
 Nám nie, lež odporným bude to obida,
 Keď z pokrevných jeho spomeniem Dávida,
 Pri volbe vyslanca, ktorý len nedávno
 Za práva slovenskej reči horlil zjavno,
 Bo zná, že kde tmavý reči kút vyznačia:
 Tam nech i národu len oči zatlačia!

V tretej kolibe je kráľovského dvora
 Kuchyňa. V nej lakôt leží celá hora!
 Tu dákosi piré,²⁾ tam husia paštéta;
 Chateau du vin, d'orange, kružky coteleta;³⁾
 Omelet⁴⁾ de roi a omelet de reine,
 Boudiny,⁵⁾ beefsteaky,⁶⁾ ragout⁷⁾ a torte du
 pain;
 Soupe des plantes, soupe noire⁸⁾ a paškrty
 iné:

A súčet tých jedál nazývali diné.

Každému z prítomných istá práca daná;
 Krála tu teraz niet, za rosy, za rána,

¹⁾ *Nálesníky* = nálistníky; tenušké, na kapustnom listí pečené podplamenníky. ²⁾ *Piré* = praženina. ³⁾ *Cotelet* = pečené krajky, kružky z masa. ⁴⁾ *Omelet* = pražené jedlo z vajec. ⁵⁾ *Boudin* = klobása. ⁶⁾ *Beefsteak* = hovädzia polosurová pečeňa; anglické jedlo. ⁷⁾ *Ragout* = korenisté jedlo; pepovina z podhriatych kúštekov všakového mäsa. ⁸⁾ *Soupe noire* = polievka čierna.

Po strelbe na divé kozy v čele pánov
 Šiel na poľovačku do Vernárskych báňov.
 Keď sa pohynali, malá škriepka bola:
 Koho si za honby poriadaca zvolia?
 Núkal sa Kobylský, zemän dlhohohý,
 No, že nič nerobil bez kriku, ubohý!
 Všetko zavolalo: „Toho nie, nie a nie!“
 Slovenský k vodcovstvu cítil povolanie:
 Na toho zas mali pik, že ľudí bije.
 V tom niekto zakričí: „Horárik nech žije!“
 A jakby z jedného hrdla všetko volá:
 „Horárik nech žije!“ Chlapina to bola
 Nevysoká, ale tuhá, územčistá,
 A zo samopalu jeho rana istá;
 Pri tom znal obchodiť dobre jak s honcami,
 Tak i múdрым slovom vládnuť nad strelcami.
 Žil v Čiernej Lehote; Adamom ho zvali;
 Za divinu sa mu peniaze sypaly,
 A preto žartovne Lehotský šuhaji
 Vraveli, že mu jak Adamovi v raji.
 Skrýva sa za pánov, za honcov sa skrýva:
 Tu sa len Horárik! Horárik! ozýva,
 Tak že kráľ v to stúpil s kráľovským dôvodom,
 Že chce poľovačku pod jeho prievodom.
 Tak Horárik rastie, ani lipka v háji!
 A takouto rečou poradu zaháji:
 „Keďže je to už i Najvyššieho völa,
 Tej maličkosť moja nijako nezdolá.
 Lenže, slavné panstvo, prosím ja pokorne,
 Aby mi rozkazy každý konal vzorne,
 Lebo kde jedon tak, druhý inak hudlí:
 Tam jakiste doma soli si zabudli.
 Tuná pred očima kráľovskej Milosti
 Vás honci vyúčam polovníckej cnosti,
 A kladiem na dušu vám tú pravdu starú:

Čím je viacej hvaru,¹⁾ tým je menej zdaru,
 Pred honbou raz ticho, ticho a zas ticho!
 Bo prisám hon celý vypadne nám lieho!
 Keď polovný priestor už obkolesíte,
 A k honeniu zvere nohou vykročíte,
 Tomu porekadlu vzdajte česť velikú:
 Čím je viacej kriku, tým je menej v kriku.²⁾
 Krik a buch, jak hustá palba, dej sa riadne,
 Len tak nám bohatá korisť do rúk padne.“
 S úsmevom ho kráľ i páni počúvali,
 Ba kráľ i pre strelcov žiadal návod malý,
 Lebo v porekadlách rozum zahalený,
 Veľumu kráľovmu bol velikej ceny.
 Tu si Horárik mnul v pomykove čelo,
 Lež po malej chvíli z úst jeho už znelo:
 „Strelec má byť sokol — okom, tetrov —
 uchom;
 Na stani bez tela i bez hlasu duchom;
 Strelec, keď sa hýbe, zvera fažko zdybe,³⁾
 Keď sa s drevom srastie, má na zvera šťastie.“
 A kráľ porekadlá opätujúce hlasne,
 Vetí sedliáčkovi: „To sú rady krásne!
 Kto sa dnes najlepšie podľa nich zachová,
 Neminú ho chvály a milosť kráľova:
 Nový ale teba, na miesto lacných chvál,
 Očakáva z Našej zbrojnice samopal.“
 Po slove kráľovskom v bok na lavo zahli,
 A do Vernárskych hôr dlhým radom tiahli.
 Za cestou si spomnel kráľ i na driečneho
 Junoša, čo honil kozla raneného,
 A pýtal si mienku zkusených v tej veci:
 Lež páni, Horárik, ba i strelci všetci
 Len sa usmievali, pleciami krčili,
 Jako by chceli riecť: „Vie to pán Bôh milý!“

(Pokračovanie nasleduje.)

Slovanskí básnici.

Podáva *Pavel Hečko*.

Básnici slovenskí.

Pri charakterisovaní básnikov českých, držav sa českého Naučného Slovníka, pri opise básnikov našich držal som sa dielom dakto-
 rých kritikov slovenských, dielom ale svojho
 vlastného studiumu, keď Dra Hurbanové
 „Pohlady“ práve pri rukách som nemal a

tieto zase iba o starších básnikoch našich po-
 jednávaly.

Národ náš jako vedomo, dlhé časy mal
 jednu literatúru s bratmi Čechmi, tak že ešte

¹⁾ Hvar = ľarma, srovnaj poľské gvar. A pod
 Kovnem gvar. ²⁾ Krik = kriak; ker; v pod-
 rečí Gemerskom krik; der Strauch. ³⁾ Zdybe =
 náhodou dostane, uloví.

náš genialny spevec Kollár, užíval v spevoch svojich českého jazyka, no s Hollým započali mnohí literáti národnú vo svojich spisoch a tak i v poesii slovenského jazyka užívať, až Štúr a Hurban vysloviac sa za drahú materinskú reč, mohutným vlivom svojim a ude- rením na strunu národa, dopomohli k vífaz- stvu slovenčiny nad češtinou v národe svojom.

Slovenský národ, čo do nadania poeti- ckého, prstonárodných spevov svojich a mu- žov učených, ktorí na tomto základe básnili, nepatrí medzi poslednie kmeny v slovanstve, lebo on už teraz chlúbiť sa môže nejedným výtečným básnikom a mladí práve teraz ohla- sovať sa počínajúci poetovia tešia nás náde- jou skvelejšieho vždy rozvoju básnickej lite- ratúry našej, keď je táto ešte vždy mladá a bujarej sily u nás dosť.

Národ náš zachoval iba lyrické spevy, k epopejam nemal hrube látky, a tak to ide i u umelých básnikov našich, z nichž daktorí iba v novejších časiech pokúsili sa i v epi- ckej a v dramatickej poesii.

No započneme od starsích básnikov, cha- rakterisujúc jich vedľa diel jejich a zasta- viac sa trochu dlhšie pri nich, ponevác nám na jejich ocenení veľa záležití, a ponevác to i pre mladších poetov našich za potrebné uznávame, dávajúc spolu výraz láske ku svo- jetí, keď že mnohí Slováci v týchto ťažkých časiech pre nás, tak ľahko opúšťajú národ svoj. —

Ján Hollý, narodený r. 1785, dňa 24. marca na Búroch v Nitrianskej stolici, † 14. apr. 1849 na Dobrej-Vode, jako v odpočinku postavený katolícky kňaz. On stal sa prvým veľkým básnikom slovenským, ktorý už nie v češtine ale v trnavskom slov. nárečí básniť počal. O čo sa teda *Alexander Máčaj*, *Jozef Bajza*, *Anton Bernolák*, *Fándli* a *Hamuljak* domáhali, totiž o povýšenie reči ľudu na reč literárniu, on to svojimi básnickými dielami previesť mohutne pomáhal. Keby Hollý v ná- rodnóm duchu (živo-romantickom) a vo forme prstonárodnej bol básnil, bolby pohýbal ce- lým národom, že si ale ducha i formu staro- klassicizmu osvojil, stal sa síce v ohlade tohto majstrom, ale móhol tiež i len na intelli- genciu národa pôsobiť, ktorá v tých časiech

iste classicizmu najviacej obdivovala. No tak sa zdá, že bola to cesta, jemu prozretno- stou Božou vykázaná, lebo v národe tak ešte seba nepovedomom, jako náš vtedy ešte bol, musel si on predovšetkým intelligenciu získať. Muž tento básnil a písal mnoho a to v druhu svojom všetko výtečne, složil troje hrdinských básni, napísal početné selánky, ódy a ža- lospevy.

Prvá jeho hrdinská báseň „*Svätopluk*“, opisujúca krutý boj národa s Nemcami skve- lým vífazstvom korunovaný, líči najdriev Svä- toplukovu zradu (čo je pravda v epose trochu nemiestné), potom ale žalostné pokanie a vrelé zaujatie sa vlasti a národa, je dielo, ktoré nás sebeckto zatracovať a vrelú, neži- stnú lásku k národu v srdci svojom pestovať učí. Svätopluk učinivší pokanie, mal veľké ciele, stal sa mužom a hrdinom veľkým, ale pád mladosti jeho vždy žalostne pôsobí na nás, lebo je to hrozná tóna, ktorá hrdinu toho zatieňuje. Celý národ dokazuje hrdinskú myseľ a bol by nepremožitelným býval, keby jeho panovníci voždy iba svätú lásku k ná- rodu a v tejto svornosť v rodine svojej, boli srdcom i skutkom pestovali.

„*Cyrillo-Methodiada*“ ukazuje nám ví- faznú moc Božieho slova, kresfanskej pravdy, živou rečou ľudu, v svätom zápale predná- šaných, ktoré keď raz zaujmú srdce a pre- niknú ducha národa: tento milerád sa lúči so svojou najobľúbenejšou poverou, a v srdci svojom chrám stavia Bohu večne živému.

V epose „*Sláv*“, predstavujú sa nám kruté boje Slovákov s divokými ľuďmi ešte pred Mojzírom, či to byly skutočné deje, ťažko rozhodnúť; báseň táto však má čo poetické dielo veľkú cenu, lebo oznať ju nutno za najpoetienejší plod a za najvýtečnejšiu hrdinskú báseň Hollého.

Jeho „*Selánky*“ (idilly) líčia nám pri- mitívny, nevinný a roztomilý život nášho ľudu, čo ľudu pastiersko-rolníckeho, ktorý vo svojej živej viere v Boha a v milovaní prostého života, pri dobrom srdci a krotkých mravoch svojich, nachádza opravdivý ráj na lone prírody, a ktorého pastierčenie, nenie jako u mnohých iných národov popudom k lúpeži a k výboju: ale radšej k podnetom

ku cvičeniu sa v hudbe, vo speve, v nevinných ihrách a zápasoch, ba i ku vzdelávaniu sa v daktorých priemyselných výtvoroch.

Ódy básnika tohoto budú na mužov rodolubých spísané, alebo prírodu a jednotlivé ľudské cnosti zvelebujúce, sú tak dojímavé, jakoby sme grécke alebo rímske ódy pred sebou mali, sú ony plné dôstojnosti a velebení, a iste že lichotilo to každému, koho Hollý svojou ódou oslávil. Najkrajšie z nich sú: óda „*Na dub*,“ „*Na Mlčí*,“ „*Na Antona Bernoláka*,“ ktoré sa skvejú silou poesie, — potom „*Na Juraja Palkoviča, Ondreja Ryšáka, Jána Deréika*,“ „*Na lakomca*,“ „*Na hlavy*,“ „*Na slovenský národ*.“

Tak tiež i žalospevy Hollého sú významité, veľmi prenikavé, pri všetkej hĺbke citov a moci žiaľu a bolasti, nikdy nie neprirodzené, prehnané; preto jich každý vzdelanec s pohnutým srdcom číta, najmä ale tie majú veľkú cenu, ktorých obsah je národný, jako keď matka Sláva plače pre uhnetenosť svojich synov od sveta; keď narieka nad zradným, s Nemcami proti národu spojujúcim sa Bratislavom; keď slzy vylieva nad nesvornými, národ ubíjajúcimi syny Svätopluka, keď žalostí nad odrodilcami; keď nám líči žaloby Mojzíra, nariekanie Rastislava a lúčenie Svätoboja. V týchto básňach zvlášte osvedčil Hollý svoju vrelú lásku a nezlomnú vernosť k svojmu národu, t. j. vlastne to, čo najmocnejšie hýbalo vždy jeho srdcom a dušou.

On znal už a miloval celé Slovanstvo, lebo keď v óde svojej na slovenský národ, ospevuje celý národ, privádza ho hneď do spojenia so všetkými ostatnými národmi slovanskými, jakožto bratmi jednej veľkej rodiny. On žil vždy v tej viere, a spieval o svojom národe: „Ešte Slováci žijú a budú žiť vždycky so slávou,“ a o sebe čo opravidivý, pocit seba — majúci poet predpovedá: „V rozkošném zmyslené pre pesne Mlčí sláviť sa budem, zakád len postojí Balkán, i zakád slovenský nezhyne národ.“ —

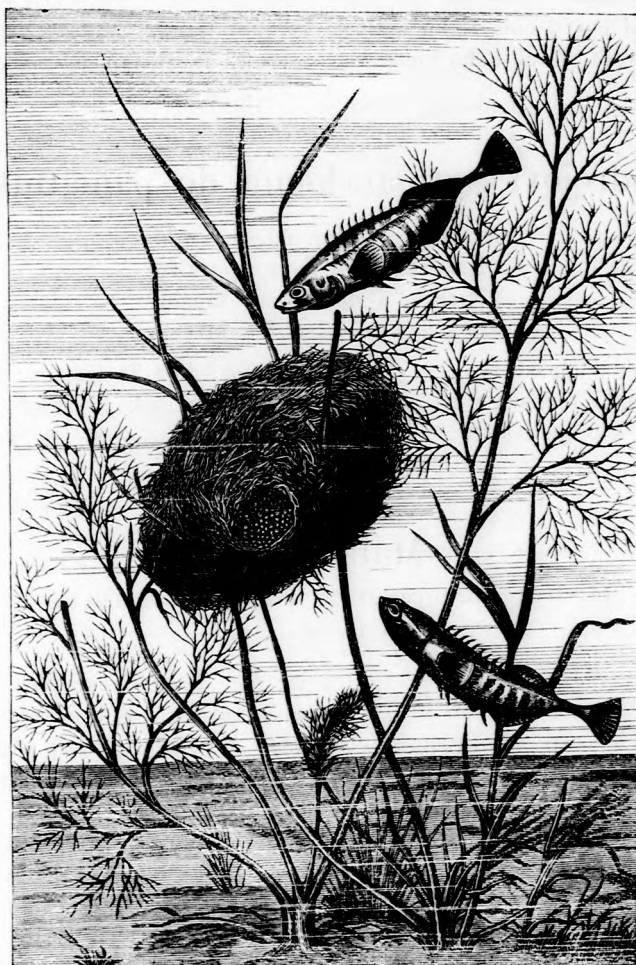
Druhý, veľký, genialný, ač bohužiaľ v slovenčine nepisavší, ale rodom a geniom slovenský básnik, je *Ján Kollár* narodený r. 1793 v Mošovcach v Turčianskej stolici,

† vo Viedni 29. Jan. 1852 čo učbár slovanských starožitností a bájoslovia na universite Viedeňskej. On nepísal slovenčinou a to jednak preto, že trnavské nárečie nevyhovelo jeho jazykospyteckým nárokom, t. j. dokonalosti grammatických a syntaktických foriem nášho jazyka, jednak ale že on v svojom zápale za celé Slovanstvo, zapomnel na slovenskú špeciálnosť, i zdalo sa mu, jakoby vtedy ešte málo prebudený národ náš, pestovaním svojej vlastnej slovenskej literatúry, slovenskú literárniu rozdrobenosť sebe i iným na škodu napomáhal. Medzitým ho čo veľducha slovenského v lone národa nášho, zo slovenských rodičov narodeného i v národnom duchu básnivšieho, právom našim pomenovať môžeme, a to tým väčšmi, že u evanjelických Slovákov čeština sa až posiaľ v cirkvi užíva, jež najbližšiu príbudnosť so slovenčinou každý Slovák dobre cíti. Kollár je teda a ostane chlúbou našou i po pri svojej češtine jako básnik slovenský, láskou svojou celé slovenské plemeno objímajúci, vyvolávajúci všetky národy plemena tohoto k literárnej vzájomnosti. Už starší od neho o dakolko liet, ale preca súveky je mu Hollý, dáva svoju príchylnosť ku Slovanstvu na javo, lež Kollár práve zo srdečnej k Slovanstvu oddanosti rozvíja všetku svoju poetickú a literárniu činnosť. Jeho jedinú, básnickú, nad iné výtvyry ducha jeho preslávilšie ho dielo je „*Slávy Dcéra*,“ lyricko-epická báseň v piatich spevoch, a síce: „*Sála*,“ „*Labe*,“ „*Rén*,“ „*Vltava*,“ „*Dunaj*,“ „*Lethe a Acheron*,“ obsažená. Drobné k tomu dielu pridané básne tiež majú svoju cenu, len že sú už menšieho významu.

Táto „*Slávy Dcéra*“ okúzlila celé Slovanstvo silou a krásou poesie, veľkými a vznešenými ideami a svätým ohňom lásky k celej rodine slovanskej plápolajúcim. Kollár vystupuje tu hneď jako nekonečne (romanticky) milujúci mládenec, ktorý svoju Mínu slavuje, k nej i zďaleka túžby svoje zasielajúci; hneď jako syn rodiny, oplakávajúci tejto zahynulé menšie vetve, osadené nekdy na Sále, na Labi, na Réne, na Pomorí, v Belgii a v Hollandsku i vo Švajciarsku; hneď jako prísny kárateľ slovanskej rozdrobenosti

a nesvornosti i germanského násilenstva, a hneď zase jako sudca dobrých i zlých, verných i neverných, keď prvých umiestuje v slavnom a v blaženom ráji, druhých ale osadzuje v hroznom, a nekonečné muky bohatom pekle. Z jednej strany budí a volá Slovanstvo k novému a slavnejšiemu životu jako veľký prorok, a z druhej strany líči a

lisácie iných, kresťanstvo smýšlaním i životom zapierajúcich národov. Preto všetky haluzy a vetve širšej slovanskej rodiny, jedna od druhej sa učí a jedna z druhej doberať majú z toho, čo jim ešte chýbí, majú sa teda na vzájom dopĺňovať a zdokonaľovať, a takto si stvoríť nový slávo-blažený život, imponujúc všetkému ľudskému svetu velebou,



KOLÍŠKA.

ukazuje cesty toho slávoživota. On to dobre vidí a pravdivo zvestuje, že Slovanstvu, ktoré nemôže politicky v jeden národ splynúť, treba nevyhnutne jednoty duševnej a mravnej, t. j. spojenia všetkých síl duševných k dosaženiu osvety a vzdelanosti kresťansko-národnej, ktorá by prevýšila všetku moc a slávu civi-

svätosťou a blaženosťou svojho života, ktorý sa rovno z Božského kresťanstva pramení a je svätou a lúboú nádobou milosti Všemohúceho Stvoriteľa národov.

Kollár, ač pokúsil sa tu i tu i v básni klasickom, je poet ducha národného, a sily a ohňa, ktorý teraz napospol romantičnosťou

označujeme, jako to jeho nekonečná láska k Míne a k národu dosvedčuje. A takto je on ten mohutný spevec, ktorý zná srdcia i duše oduševníť, obživíť a svätým ohňom zapáliť k cieľom svätým, určenie národov stanoviacim. Preto i zápalistý spev jeho spojený s ideami pravdy, krásy a dobra v svetle videnia kresťanského a nie pohanského, veľmi dobročinné a pozhnane vlival na celé Slovanstvo, a vzbudil povedomie, lásku a život, ktoré už žiadon vrah slovanského mena via-

cej neudusí. Jeho vedením naši mladší poetovia výhosť dali klasickej forme plastike i časomiere a ženú sa za ním slovanskou lyrikou, epopiejou i dramatikou v obsahu i forme svobodnej, národnému geniovi vlastnej predstavujúc a oslavujúc život bohoľudský, čomu sa my len tešiť môžeme, nežiadajúc vrátiť sa k suchým a chladným formám pre terajšie národy a tak i pre Slovanov nehodiaco sa viacej staro-klasicizmu!

(Pokračovanie nasleduje.)

Andrejovi Sytnianskemu do pamätníka.

Priateľu! Tvoj oheň mladý, živý
Hruď podpálil moju zvetralú,
Bych sa v obnovenom zápale
Pustil znovu na básnictva nivy . . .

Ale i Ty, Iubý Podpaľacu!
Nie len, kým Ti v žilách iskry skáču
Mladosti, a praje lahoda;

Lež i keď Ti temä už prípadne
Srieňom veku, rezkosť údov schladne,
Hor a — blč za blaho národa!

Ludovít Žello.

Malkotenti.

Historická povest od Sam. Tomášika.

(Pokračovanie.)

III.

Návrat vystehovalcov.

Dvor francúzsky znal veľmi dobre toto kvasenie mysli a rozdráždenosť Uhrov vykoristiť ku svojmu prospechu I rozduchoval svojimi agentami viac a viac plameň odboja, podnecoval zemänstvo ku zjavnej spúre, k ozbrojenému odporu. I vláda viedeňská chcela jako tak utíšiť a uspokojiť Uhrov, aby mohla mať volnejšie ruky na vonok a nebola hatená vo svojich vojanských pohyboch oproti Francúzom.

Ku Telekymu, dosavádnemu to vodcovi Malkotentov na hornej Tise, dorazil gróf Barkóci jako vyslaný a splnomocnený od cisára k uzavreniu pokoja. Dostavil sa ta i poslanec Apaffyho, gróf Ladislav Csáky tým cieľom, aby sa vynasnažoval Malkotentov smieriť s cisárom. Vyjednávanie trvalo za

viac dní. Mnoho čelnejších mužov zpomedzi zemänstva i z velikášov súčasťnili sa na nom. Csáky vypočujúc všetky sťažnosti a žaloby Malkotentov, formuloval výminky pokoja pre obe strany v nasledujúcich punktoch: všeobecná amnestia; prinavrátene výsad a kostolov protestantom odobratých; náhrada škody.

Barkóci v mene cisára sluboval: zapomenutie predošlosti; prinavrátene shabaných statkov; povolenie v každej stolici jednoho kostola pre luteránov, a jednoho pre kalvínov; dosadzovanie na úrady stolicné a krajinské bez ohľadu na náboženstvo mužov schopných.

Aby na tieto výminky zemänstvo pristálo, úsilne Barkóci naliehal a prosil prítomných ujistujúc jich, že je toto už najvyššie, čo vláda povolíť chce a môže, že viac ani čakaf

ani obsiahnuť nič nedovedú, no že svojou ďalšou spúrou do záhuby voženú vlast, seba i svoje rodiny.

Výsledok namáhania Barkóciho bol len ten, že daktorí zo zemánstva, asi päťsto jich byť mohlo, prijali a podpísali tieto výminky pokoja; lež veľiká väčšina zemánov a veľikášov zavrhla jich rozhodne, s veľkou rozhorčenosťou sa osvedčujú, že je to všetko primálo, a k tomu i veľmi nejisté a nespoľahlivé. A opierajúc sa na slúbenú podporu z Francúzska, žiadalo zemánstvo, aby spornú túto, pre Uhorsko životnú otázku rozhodlo jedine ostrie meča.

A tak teda Uhrom, s týmito od vlády jim poddávanými výminkami pokoja nespoľahlivými, pridano bolo to historické meno: „Malkotenti.“

Agentom francúzskym nič nemohlo byť vítanejším, jako tieto nezdarené pokusy vyrovnania. Ihneď počali Malkotentom dopravovať do Poľska zásoby zbrane i streliva, jako i peniaze. I podarilo sa Ludvikovi XIV. nakloniť kráľa Sobieského k tomu, že tento povolil vstehovalcom uhorským v Poľsku najímať vojakov, jich ozbrojiť, a tak s ozbrojenými čatami vtrhnúť cez hranice do Uhier. Zvesť táto po Slovensku rozlietla sa a slabé oddiely vojska cisárskeho, stanujúceho po stolicach, hneď sa utiahly na pevné zámky, i zásobily sa strelivom a potravou, kde jako mohli.

Vo Vranove, v stolici zemplinskej bol jedného dňa veľiký shon ľudu z celého toho okolia. Doletel chýr, že vystahovali Malkotenti jedni Spišom, druhí Šárišom z Poľska ozbrojení vtrhli do Uhier, a že vo Vranove sa majú sústreďovať.

Kadekoľvek tiahly tieto ozbrojené čaty, všade jich vítalo zemánstvo, mešťania i obecny ľud s jasotom, jako svojich osvoboditeľov z nevoľníctva a z ťažkej poroby. Zvonili jim na zvonoch, strielali z mažiárov, častovali jich, a objímali, zvlášte Poliakov, jako svojich pobratimcov a verných priateľov. Poliáci uchvátení touto pohostinnosťou vzali si do príslovia:

„Polak z Węgrziami dwa bracionki do pałasza i do sklonki.“

Jak náhle vo Vranove dopyču zvonenia a strelbu z tej strany od Mihaloviec, hneď sa to hrnulo všetko i malé i veľké, ľud i veľikáši, mužia i ženy v úsrety Malkotentom.

Strelba sa vždy bližšie a bližšie ozývala. Prachový oblak vždy hustejší a tmavejší vznášal sa do výšavy cestou, po ktorej sa blížili čaty Malkotentov.

Zdvihol sa malý vetrík a slnko ožiarilo zástavy a zbroje, v ten čas práve na jeden vršok vystupujúcich ozbrojencov.

I zaligotaly sa meče a piky jazdy, a dlhé ťažké samopaly za ňou stúpajúcej pechoty.

„Hurrah, hurrah, vivat!“ zahučalo hneď z tisícerych hrdiel, a na to ozývala sa strelba z mažiárov a pištoľí a zvonenie všetkých zvonov vranovských.

Forgács a Sztáray v čele ozbrojeného zemánstva, pohli sa Malkotentom koňmo v úsrety.

V čele Malkotentov bolo už rozoznať na výborných koňoch, v drahých mentiekach a kučmách pštrosovým perím ozdobených pánov Szirmayho, Semseyho, Berzeviciho a druhých čelnejších zemánov, za nimi čatu husárov pod uhorskou zástavou, za tým čatu ulánov s dlhými pikami, pod poľskou zástavou, za nimi pechotu, delá, a zase pechotu. Jazda uhorská a poľská završila tento vojansky pochod v takom poriadku, jako čoby boli išli priamo do boja. Vojsko i ľud pozdravovali sa vospolok, ruky si stískali a objímali sa.

Zpomedzi jazdy uhorskej vynikal dôstojník Bradáč na svojom vraníkovi, vedľa neho Lišaj na sivkovi a za týmto cigán Ferkó jako jeho nerozlučný spolubojovník v červených nohaviciach a v belasej mentieke, z ktorej mu síce lakte von vykukaly, na šedej kobyly s hviezdou na čele.

Bradáč, skladateľ to mnohých slovenských piesní medzi Malkotentami, i teraz, keď pomedzi množstvo ľudu slavnostne a zvolna vchodili do Vranova, započal pieseň, a vojako jak obyčajne za nim spievalo:

Tiahnu čierne chmáry, ide poviechrica,
Križujú sa blesky, praská hrmavica,

A zástavy vlajú,
Do boja volajú:
Hurrah za svobodu!

Kto máš srdce za vlasť, za svoju rodinu
A hruď ocelovú, ty Slovenska synu,
Staň pod tie zástavy,
V oheň a kúrnavy:
Hurrah za svobodu!

Chyť do ruky paloš, pištol do opaska,
Švihni sa na koňa, čuj už strelba praská,
Rúbaj, zabí vrahov,
Pod našou zástavou:
Hurrah za svobodu!

Vraným koňom duní zem pod kopitami,
Nech krev tečie vrahov pod našmi ranami;
V rukách britké meče,
Ta do dívej seče:
Hurrah za svobodu!

Vo Vranove, kde Malkotentov občania
s otvoreným náručím prijali, odpočinulo si
vojsko. Jedni boli ubytovaní po domoch,
druhí za mestom v tábore za viac dní ležali.
A tu pridávali sa ku Malkotentom každodenne
mládenci i mužovia, dochodiaci ku
nim zo všetkých strán.

Náčelníci vojska držali časté porady
medzi sebou. A berúc do povahy to, že
uhorskí povstalci vždy ešte bez všetkej vy-
cvičenosti vo vojenských pohyboch a v za-
obchodení so zbraňou, muž proti mužovi bo-
jovať zvykli, na jaký spôsob by cvičenému
nemeckému vojsku odolať nijako nemohli,
požiadali schopných k tomu poľských dôstoj-
níkov, aby oni vyznačili daktorých dobre
vycvičených chlapov, ktorí by Malkotentov
vzali do cviku. I podvolili sa hneď za ta-
kýchto vojenských učiteľov šľachtici, Tvar-
dovský a Mazurek pre pechotu, Vrobelski a
Malopolski pre jazdu.

Tarnovskí dobrým tokajským vínom po-
túžený, viedol svojich novákov za riekou Ceplu
ku osade Černie, i spieval si veselo svoju
národnú pieseň :

Albož my to jaci taci,
Chłopci Krakowiaci!
Czerwona czapeczka,
Na cal podkóweczka:
Niebieska sukmana,
Dana moja, Dana.

I bol by tak spieval ďalej, keby ho ne-
bol jedon vojak upozornil, že vyšli už na
označené miesto vojanského cvičenia. Tvar-
dovski spamätajúc sa, započal cvičenie.

Bolo po cvičení.

Diváci, ktorí dačo takého predtým ne-
vidali, obdivovali jeho obratnosť a schopnosť
vojanskú.

V tábore Telekyho pri Tise rozkorenila
sa mocne neshoda. Ani vojanský senát, ani
sám Teleky nemal vážnosti u vojska svojho.
Reptali na neho, osočovali ho, ba i verejne
ho zneuctili. Teleky veľmi rozmrzený, zložil
veliteľstvo, a vojsko jeho ostálo bez hlavy.

Malkotenti držali porady, a dali sa do
dopisovania s priateľmi a s privržencomi svo-
jimi po horných slovenských stolicích. Ne-
znali, koho by v takýchto okolnostiach mali
vyvoliť za vodcu svojho.

No nebolo potrebné o tom dlho pre-
mýšľať. Všeobecná mienka bola tá, že nikomu
tak pohlavárstvo neprisluší jako Tökölymu,
ktorého otec bol najmocnejším spojencom
bývalého palatína Františka Vešelína, a jehož
sestry Katarína za Františkom, Eva ale za
Pavlom Eszterházym boly vydané, ktorí mali
rozsiahle statky a pevné zámky na Slovensku.

A tak r. 1678 vyvolili si Malkotenti
Imra Tökölyho jednomyslné za hlavu, i slav-
nostné posolstvo vypravili ku nemu do Sed-
mohradska. Knieža Apaffy prijal u seba
veľmi skvele a s kniežacou pohostinnosťou.
Tökölyho prepustil bez odporovania, dal mu
pomocné vojsko, zbroj a strelivo. Vojsko
Tökölyho, počítajúc k nemu slovenských ozbro-
jencov i polsko-francúzsku pomoc, obnášalo
na 20.000 mužov.

Pri Nagybáni ležalo táborom vojsko ci-
sárske a držalo toto opevnené mesto v moci
svojej.

Veliteľ jeho nemohol sa nič istého do-
zvedieť, kde stoja, a čo si počínajú Malkotenti.

Rozličné mu o nich dochodily chýry.
Jedni hovorili, že Teleky zložil veliteľstvo,
a vojsko jeho že sa rozhodí, druhí istili, že
Slováci zvolili síce Tökölyho za hlavu, ale
že jim ho Apaffy nechce prepustiť, aby ne-
pohoršil Turkov, ktorým doba mieru s Austriou
ešte nevypršala. Na tieto chýry vodca ci-

sársky cítil sa byť bezpečným. Jeho vojaci krátili si dlhú chvíľu hrou na kostky, hudbou, tancom a pijatikou.

Jedného odpoľudnia prijachajú dvaja dolnozemskí ovčiari, sediaci na oslíkoch. Bosé jích nohy dotýkali sa až samej zeme. Oblek jích bol krátke košielky s náramne dlhými rukávmi a široké gaty. Každý z nich mal veľký fokoš v ruke. Za nimi išiel biely gubatý pes. Obadva boli čierni umastení, a jeden z nich skutočný cigán. Pred sebou na oslíkoch mali prehodené kožky z padlých oviec.

Stráž pred bránou zastavila jich, dopytujú sa, kto sú, z kadiaľ idú a čo chcujú.

Oni vyprávali, že sú ovčiari z neďalekej pustatiny, že jim ovce „na motolici“ veľmi padajú, a chcujú v meste odpredať svoje kožky.

Dragoní nemeckí navykli ku jazde na ozrutných štyrských koniskoch, vidiac týchto jazdcov na malých oslíkoch jazdiť, dali sa do hlasitého smiechu. Obklopiac jich, počali oslíkov paličkami pichať, že či by vraj umeli skákať? A na miesto osla tu i tu cigána alebo i jeho spoločníka zafali po bosých nohách.

Cigán domrzený skočil dolu šomrajúc:

„Či nevidíte, že sú toto moje nohy a že má osel druhé?“ Jedon z dragonov zpytal sa ho, či by ozaj neznal na miesto nôh na rukách stáť?

„Prečo nie?“ odpovie cigán, „len dajte dačo, pane vojak.“

„Dostaneš holbu vína,“ ujšťoval ho dragon.

Cigán nemeškajúc, stál si na ruky, vystrel nohy dohora jako sviece, udrel v povelí spolu, päty započal po pažiti cigánske „kolesá ľamať,“ tak chytro a tak obratne, že sa všeci vojaci divili. Dragon doniesol mu vína. Cigán počal sa vychvalovať, jaké kunšty on zná, že umie človeka do kolesa začarovať, duchov zomrelých pricitovať, s nimi sa dohovárať, človeku jeho budúcnosť z dlane vyvestiť. Toto všetko jim vraj večierkom poukazuje, keď príjdu ku nemu do krčmy.

Vojaci sľubovali mu, že ho vyhľadajú.

Vpustili jich obadvoch do mesta. Išli do hospody, oslíkom svojim predložili seno, sami ale chodili s kožkami po meste, trhujú sa s grznármi.

I zpozorovali bočnú bránku, pri ktorej jeden vojak stál. S grznármi dohovorili sa, že jeden z nich pôjde hneď zase nazpät na svojom oslíkovi pre ostatnie kožky, druhý ale a síce cigán že ostane za ten čas v krčme.

Stráž jedného z nich vypustila von. Vojaci dľa úmluvy poschodili sa večer do krčmy, kde jim cigán tie svoje kunšty obratne ukazoval.

Druhý spoločník za mestom pri majeroch a stodolách až do samej noci postával, častujúc svojho oslíka zbytkami sena, ktoré sem tam bolo roztratené. Keď bola číra tma cváľal na svojom oslíku preč.

Vetor povieval.

Z jednej stodoly vybúšil plameň. Náhle rozšíril sa po ostatných stodolách a majeroch, ba ohražoval i samé mesto.

Mešťania i vojaci sbehávali sa s krikom, aby hasili požiar.

Okolie sa osvietilo na široko. Počúť veľiký dupot koní.

Tököliho jazda prepadla tábor nemecký. Nastal krik, lomoz a zmatok veľiký.

Vojaci i mešťania behali sem i tam. Dôstojníci hľadali svojich vojakov, vojaci svoje kone a zbraň. Všetko to behalo kríž na kríž a jeden druhému do cesty. Mnoho vojakov s mešťanmi pomiešaných chceli vbehnúť na brány do mesta. Tie byly zamknuté, lebo jazda Tökölyho chcela v tom zmatku vniknúť i do mesta.

Tábor nemecký bol Malkotentami dobytý. Vojsko nemecké v tom zmatku nebolo v stave jejich divokému útoku odolať, i rozprchlo sa na všetky strany. Jakýsi ovčiar dovedol Malkotentov ku bočnej malej bráne, pri ktorej už cigán stál na stráži vo zbrani padlého nemeckého vojaka. Touto bránou vnišli Malkotentí do mesta, premohli odpor Nemcov na ulici, a otvorili i veľkú bránu. Množstvo Malkotentov nahrnulo sa do mesta, i zaujali ho. Mnoho koní, zbrane, streliva a zvlášte delá ukoristili.

Bolo toto prvé a skvelé vífazstvo Tökölyho.

Velká čiasťka zásluhy pripisovala sa Li-

šajovi, ktorý s cigáňom Ferkom, jako ovčiari preoblečení, nemeckému tábora pripravili takúto katastrofu.

(Pokračovanie nasleduje.)

Ján Kollár.

(Vyobrazenie na str. 73.)

Od pádu državy Velkomoravskej až po najnovšiu dobu podobal sa genius národa nášho slovenského jakoby bohatierovi, o ktorom bajné povesti naše rozprávajú, zakliatemu dakde v žulovej jaskyni našich nebetýchnych Tatier; s Matúšom Trenčanským zdal sa byť odkliatym, zdal sa ožívať, no život ten bol len životom blesku meteora. A opäť ticho, hluch, pusto všade! Až tu začiatkom tohto storočia vystúpili v tejto duševnej meravosti dvaja mužovia so zlatou lýrou v ruke, dvaja pevcí, — a „pevce dobra milujú bozi,“ a oni čo bajný Lumír, „ký slovy i peniem bieše pohýbal Vyšehrad i vsie vlasti.“ — zatriasli našimi žulovými Tatrami a driemajúci genius národa nášho prebral sa z tisícročného zakliatia — pozerá k polnoci, juhu i západu, objíma ramenama svojimi synov Slávie, z popelvála stáva sa hrdinom činným, hlásateľom lásky a svornosti rodinnej. A divotvorní pevcí títo sú Hollý a Kollár. Tam ten bol zorničkou rozháňajúcou šeré tie tmy, budiacou driemajúceho genia, — tento stal sa spevami svojimi ranním slukom života slovenského. A veď kto by i neznal Kollárovu „Slávy Dcéru?“ Koho by ona nepohla k činnému národnému životu? Kto by nezásol nad nadšenými čarokrásnymi spevy jeho, nad velikosťou národa nášho a neplakal s nim nad mohylami zapadlých Slovanov? Kollár je teda z málo tých vyvolených, ktorých nám od tisíc rokov milostivé Nebo poslalo, aby sme i my Slovania už raz žili krajší život, našich schopností našej mravnej a hmotnej sily a sviežosti hodný život.

J. Kollár narodil sa v utešenom kraji uhorského Slovenska, v mestečku Mošovciach, v župe Turčianskej dňa 29. Jul. r. 1793. Prvé vzdelanie obdržal od svojho prísneho otca, ktorý bý-

val po mnohé roky rychtárom a notárom, najmä ale v miestnej škole od učiteľa Šuleka. Otec prijal si, aby synček ostal doma a v hodnosti ho nasledoval, i nechcel o ďalšom vchovaní a studiach syna svojho ani počuť. Na mnohé prosby poslaný bol r. 1806 na školy Kremnické, kde riaditeľ Št. Komár zdarne naň pôsobil. Sotva že tri roky v Kremnici studoval, volalho otec nazpät a malo byť po jeho štúdiach. I mal si voliť náš Janko medzi poslušnosťou synovskou a láskou k vede a umeniu. Volil poslednejšie a odišiel k svojmu bratrancovi J. Kollárovi, učiteľovi v Slov. Pravne. Navrátil sa domov a bojac k hnevu otcovho, pomáhal tamojšiemu učiteľovi Burjanovi vo vyučovaní dietok. Prosriedkovaním tohto jeho druhého otca dostal sa r. 1810 na ev. gymnasium v Baňskej Bystrici. Odbaviac r. 1812 školy Bystrické, prešiel na ev. lyceum Bratislavské, kde tri roky strávil učiac sa vedám filosofickým a bohosloveckým. Tu, súc prv len veľkým milovníkom klassickej latinčiny, čítaním Palkovičovho týždenníku a básni Puchmayerových a Tablicových začal obľubovať si materčinu i studoval pilne europejské reči. Do doby tejto padá jeho oboznámenie sa s mladším od neho, teraz najväčším dobrodincom a povšechne vysokocteným vodcom českého národa, Františkom Palackým, s ktorým až do smrti svojej vo vrelom priateľstve trval. Z Bratislavy chcel sa odobrať na nektorú nemeckú universitu, no nemal potrebných k tomu peňazí. Pričinením sa výtečného Rožnaya obdržal vychovateľské miesto v Baňskej Bystrici, a už v jaseň r. 1816 vidíme ho poberať sa na vysoké školy do Jeny. Na ceste zastavil sa v Prahe, navštívil nesmrteľného Jungmanna, o ktorom vo svojom ži-

votopise píše, že pri prvom videní sa už na veku svoji boli, i Jána Nejedlého, profesora to českej reči a literatúry.

Jeho živobytiu v Jene ďakovať máme, že Kollár stal sa tým, čím vlastne je celému Slovanstvu. Palacký vypravoval nedávno písateľovi riadkov týchto, že Kollár idúci do Nemecka nebol úplne národne upovedomelý, neprezradzoval žiadneho zvláštneho ducha; no vrátiac sa z Jeny tak bol za Slovanstvo oduševnený, takú veľkosť a rozhorčenú rozčúlenosť ducha prezradzoval, že Palacký trnul, domnievajúci sa, že pozbyje rozumu. Čulý vlastnecký ruch, ktorý vtedy v Nemecku panoval, pôsobil tak mohutne na neho a tak stal sa z neho nadšený spevec, ktorý zvucnými piesňami na dávno zapomenutej mohyle Slovanov Baltických národ náš no i celé Slovanstvo k vospelnej láske a k činnému životu pohýnal. No i druhá okolnosť pôsobila výdatne na Kollára. Blízko Jeny v mestčku Lobde našiel bytnosť, ktorej obraz niesol v srdci svojom pod naše Tatry, Vilmu Schmidtovú, ktorej neskôr čo Míne vo svojich spevoch slavný pomník postavil. A tak vrátil sa z Nemecka celý premenený, plný rozhorčenosti proti pažravému Nemectvu, s prekypujúcim srdcom láskou k Slovanstvu, čo nadšený prorok veľkosti našej, čo apoštol vzájomnosti slovanskej.

Po návrate svojom do otčiny posvätený bol Kollár r. 1819 dňa 12. Oktobra v Baň. Bystrici na úrad kazateľský, i stal sa kaplanom ev. cirkve slovensko-nemeckej v Pešti. Po smrti choravého Molnára stal sa tamže riadnym kazateľom. Smutne to vyzeralo s evanjelickými Slovákmi v Pešti. Nemali ani hlasu vplyvajúceho v cirkvi, ni školy svojej. Horlivým účinkovaním Kollárovým otvorená bola r. 1820 slovenská škola. Činom tým popúdil Nemcov tak proti sebe, že si vyvolili nemeckého kazateľa. I povstali z toho národné roztržky, ktoré r. 1833 cisár František rozhodnutím svojim, čo v prospech Slovákov vypadlo, utíšil. To vzbudilo mu nových nepriateľov, ktorí ho ustavične týrali a r. 1848 čo buriča maďarskej hrôzovláde udali. Mnohé obťažné povinnosti jeho, záreanie jeho odporcov veľmi zle účinkovali na jeho zdravie.

R. 1823 začal následkom horlivého kázania na svätodušnie sviatky krv plúvať, i odoberúc sa na vonkov mohol len po novom r. 1824 svoj úrad vykonávať; no r. 1826 ochorel opätne veľmi nebezpečne. Roku 1835 vzal si konečne svoju Mínu za manželku.

Prvé vydanie básni jeho vyšlo v Prahe r. 1821. Bola to knížočka neuhladná, ktorá obsahovala nektoré znelky Kollárove — i málo kto si ju vsímal. Roku 1824 vydal opät novú sbierku svojich básni v Budíne pod menom „Slávy Dcéra“, ktorá obsahovala tri spevy. Keď r. 1832 nové vydanie spevov v Pešti vyšlo, bola „Slávy Dcéra“ na päť spevov rozšírená a s výkladom opatrená. V „Slávy Dcére“ bola prvýraz vyslovená myšlienka vzájomnosti slovanskej. Kollár putuje od mohyly k mohyle tou kostnicou zeme slovanskej, smúti plačom usedavým, žaluje na vrahov a nepriateľov Slovanov — a vyvoláva hlasom hromu k činnejši svornosti slovanskej. Kollár stal sa takto bojovníkom za činný život osemdesiatpäť millionov počítajúci národ slovanský, volajúc v nadšení:

Slávie! ó Slávie! ty jmeno
Sladkých zvukův, hořkých památek,
Stokrát rozervané na zmatek,
Aby vždycky více bylo ctěno;
Od Uralu Tatrám na temeno,
V pouštěch, kde má rovník počátek,
Až kde slunka mizí dostatek —
Království jest tvoje rozloženo.
Mnohos nesla, avšak krivdy činův
Nepřátelských všecky přezila,
Ba i špatný nevděk vlastních synův;
Tak když jiní snadno v půdě měkké,
Ty jsi trůny sobě tvrdila
Na století rumích dlouhověké.

Od Athosa k Trigle, k Pomořanům,
Ode Psiho k poli Kosovu,
Ode Cařihradu k Petrovu,
Od Ladogy dole k Astrachanům;
Od Kozákův ku Dubrovníčanům,
Od Blatona k Baltu, Ozovu,
Ode Prahy k Moskvě, Kijovu,
Od Kamčatky až tam ku Japanům;
Ural, Tatra, Volga, řeka Savská,
A všech hor i krajin okolek,
Kde sa koli mluva slyší slavská:
Zaplesejte, bratři, i vy i já,
Líbějme se při tom vespolek,
To hle vlast je naše: Věsělávia!

Kolikráte jsem mluvil, teď už křičím
K vám, o rozkydání Slávové!
Buďme celek a ne drobtové,
Buďme aneb všecko, aneb ničím.

Arčit že jdou jimi cestou mladší,
Těžce my a pozdě za nimi:
Tím jsme ale a náš národ mladší.
My, co jimi dokázali, známe:
Leč to skryto před jinými.
Co my v knize lidstva vykonáme!

Či to nemie hlas proroka? Čo Kollár v duchu videl, to je dnes skutkom. Každý upovedomený Slovan, či pod Uralom, či pod Krkonošami, či pod Balkánom a Triglavom, či na Visle a Dunaji, — s uspokojením vyriekne do oču svojho vsteklého nepriateľa: „Budúcnosť je naša!“

Okrem „Slávy Dcéry“ vydal Kollár r. 1837 v Pešti spis zaujímavý: „O literární vzájemnosti Slovanův.“ Spisom týmto popudil proti sebe veľmi sverepost Nemcov, Maďarov a najme Maďarónov, no obrátil na seba i spisami týmto pozornosť celej vzdelanej Europy. R. 1834 a 1835 vydal vo dvoch sväzkoch „Národní Zpiewanky,“ r. 1830 „Rozprawy o jmenách, počátkách i starožitnostech národa slavského a kmenův jeho;“ r. 1839 „Sláva bohyně a původ jmena Slávův,“ r. 1826 „Slabikár pro dítky;“ r. 1825 „Čítanku pro školy slovenské;“ r. 1831 a 1844 „Nedelní, sváteční a příležitostní kázně a řeči.“ V uhorskom povstaní bol zajatý, kde mu bolo smrťou hrozeno, a len po dobytí Budína r. 1849 cisárskym vojskom na svobodu pustený. I vyvolený súc za národného dôverníka, išiel do

Viedne k vyjednávaniu s ministrom ohľadom slovanských záležitostí. V tomže roku 1849 stal sa professorom slovanských starožitností a bájoslovía na universite viedeňskej. Tu účinkoval až do svojej smrti. I prednášal o „Staroitalii,“ o „Modlach retranských“ a cnystal prednášky o „Libušinom súde,“ a „Igorovi.“ R. 1850 poctený bol rádcom Františka Jozefa. Pred smrťou svojou pracoval za šesť rokov na obsírnom diele „Staroitalia slavjanská,“ konajúc dvaráz cestu do Itálie. Trudná, o rozsiahlych studiach jeho svedčiaca práca táto posretla sa s odporom; no jak táto, tak i iné jeho trudoviny treba zo stanoviska slovanského nadšenia oceňovať, a tu pochopíme ľahko, prečo spisy Kollárove nenasly všeobecného súhlasu. Písal i menšie básne, jako elegie, ody, romance, ballády, piesne, príležitostné básne, nápisy a preklady, ktoré so „Slávy Dcérou“ neskôr tlačou vyšly.

„Slávy Dcéra“ jeho zatriasla srdcami celej slovanskej mládeže tak, jako posial žiadna básen, ona — zahájila nám terajší národný ruch, osvetu, vzájomnosť.

Roku 1852 dňa 24. Januára o polsiestej hodine raňajšej odpočinul v Pánu tento veľký genius slovanský vo Viedni, v sred svojho blahonosného účinkovania. Zaplakalo celé Slovanstvo. „Zármutok,“ písal toho času dr. Hurban vo svojich „Pohladoch,“ — zármutok nad Patriarchom týmto ideálnym slovanským — nastal po celom šírom, ďalekom Slovanstve. My v žiali a bolasti svojej nemôžeme inšie povedať teraz, jako zaspievať mu na hrobe z hĺbiny duše svojej:

„Večnaja pamiat!“

Koliška.

(Vyobrazenie na str. 85.)

Milovníkom prírody zavďačíme sa iste, keď z času na čas i obrázky a náčrtky prírodopisné podávať budeme. Počiatok robíme týmto číslom, podávajúc vyobrazenie podivnej ryby, ktorú Česi bodlobřichom, Rusi ale *Koliškou morskou* (*Gasterosteus spinachia* — *Seestichling*) menujú. Druh kolíšek patrí do

radu prsoplytvých (sternopterygii). Bodlobřichom menuje sa po česky, ponevác má na bruchu bodliny, podobné šípkovým trňom. Koliška morská, ktorú nám obraz predstavuje, je najväčšia zo všetkých ostatných druhov, no je ona preca len nepatrná, lebo 3—4“ dlhá, tela štíhleho, rypáku ostrého, pred chrbtom

vou plutvou s tromi bodlinami silnými, 8—15 ostnami slabými, ktoré na konci nečo zahnuté sú a ktoré hneď postaví, hneď položiť môže, tak že chrbát hladkým byť sa zdá. Mimo ostnov má kolíška plutvy prsnie, chrbtové, zadnie i chvostové. Barva je hnedo-zelená, na bokoch prechádza do žltého, na bruchu premieňa sa sriebrište; po celom tele tiahnu sa pruhy značené po stranách dolu čiernymi čiarkami. Obýva Nemecké a Baltické more, zkade v čas trenia hore riekami putujú. V tomto čase, čo sa obyčajne v Máji stáva, stará sa kolíška o svoj plod veľmi starostlivo. Staví si hniezdo, jako na obrázku vidíme, a to tak, že sbiera vo vode nahnilé byliny vodnie, ktoré ústami snáša, plazením, tiažou svojou a slizom tela svojho spolu spojuje. K čiastkam základným berie

korienky, ktoré jakoby spletaním na trávu vodniu prípevňuje; potom dáva stebľá ľahšie vodou tak nasiakle, aby snadno uplovať nemohly. Keď je hniezdo hotové, vyhľadáva samčok družku, ktorá by mu ikier nakládla. Pozorovalo sa, že samčok neuspokojí sa s plodom jednej družky, no vychádza opäť a opäť na námluvy. A tu stojí s poslednou družkou dňom i nocou na stráži, by sa budúcemu pokoleniu nič nestalo, i privádza plutvami čerstvú vodu k otvoru hniezda, kde sú vajčka ukryté. Kolíšky sú čulé, pohyblivé; často sú i lúpežnícke, svárlivé, srdnaté a spoliehajú sa na svoju hroznú zbraň pri útoch iných rýb na jích život. A skutočne zahynú šfuky a iné pažravé ryby, keď kolíšku prehltnú.

D o p i s y.

Turč. Sv. Martin. Je to preca len značná chyba, že sa na Slovensku dosiaľ tak málo speváckych spolkov zriadilo, lebo také spolky podávajú duchu veľmi príjemný požitok. Vo veľkých mestách môže sa človek hocikedy po dennom ustávaní milo zabaviť, — a u nás? Len kde tu a kedy tedy naskytne sa príležitosť ducha svojho milou zábavou občerstviť. My Martinčania sme v ohlade tomto šťastlivejší, lebo náš rezký spevokol poskytuje nám z času na čas pekné zábavy. Tohto roku nám pripravil už dve milé zábavy, prvú na ostatnie fašanky speváckymi večierkami, pozostávajúcimi zo spevu, rečenia a primeraných vtipných zdravíc, a druhú dňa 9. Marca usporiadaním besedy. Programm tejto besedy bol nasledujúci: 1. *Janek*, štvorspev od Vašáka; 2. *Nech ten svet vidí*, štvorspev od Jenka; 3. *Mor ho!* báseň od S. Chalupky, predniesol G. Dérer; 4. *Orala* s premenami, štvorspev od J. Kadavého; 5. *Zvezdi*, sbor a bariton solo od Nedvéda; 6. *Sedlák na biliáru*, deklamace od J. z Hvězdy, predniesol J. Ružička; 7. Divadelné predstavenie: *Za živa mŕtvi manželia*, fraška v jednom jednaní. Všetky tieto predmety boli jako obyčajne zdarene prednesené.

Že u nás takéto besedy sú obľúbené, dosvedčuje to, že matičná dvorana bola hostami naplnená a že nás navštívili i prespolní hostia zo Žiliny, Kláštora a z Bystrice.

Na zdar!)

X.

Požoň v Apríli. My mladší požoňskí Slováci t. j. údovia Slovenského „Ústavu“ na ev. Lyceume, veľmi dobre vieme, jak veľkým slovenským básnikom bol a ostane „zakáď len postojí Balkán, i zakáď slovenský nezhyne národ,“ — *Ján Hollý*. I uznávame, jak veľmi máme sa tešiť a radovať, že sa nám takýto veľikán r. 1785, dňa 24. Marca narodil. Aby sme ale túto veľkú radosť neprechovávali len v tichej hlbine mladistvých prs svojich, no by sme ju i svetu ukázali, zriadili sme „Radostnú slavnosť“ na deň narodenia Hollého, na ktorej sme si sladko spomnieť chceli na prvého poetu slovenského.

1) Navštívte nás často s takýmito zprávami. Ved je „Orol“ na to, aby sa najme krásnym umením zaoberal, aby bol zrkadlom umelecko-národno-sociálneho života nášho. Každý nech si to drží za vlasteneckú povinnosť, v „O.“ podávať zprávy týkajúce sa v ohlade tomto nášeho národa; politické časopisy majú dosť v svojom obore práce. Na zdar!

R e d.

Prišiel ustanovený večer. A keď povolaný k slavnosti spolok „Naprej“ študentskú našu lokalitu svojou prítomnosťou poctil, — započala sa slavnosť odspievaním jednej sloky z piesne „Hej Slováci.“ Po speve vystúpil Jurko Čajka, i povedal v krátkosti životopis Hollého, vyčítal velikánske zásluhy básnika tohto, a predostrúc prítomným cieľ slavnosti tejto, privítal hosfov. Po ňom vystúpil Julaj Žarnovický a predniesol Hollého báseň: „Umka a básnik;“ po Žarnovickom nasledoval Ludovit Boor s básňou „Plač matky Slávy nad synami odrodilými,“ od tohože básnika. Samko Krahulec zarečnil nám Hollého báseň „Na slovenský národ;“ za ním predniesol Palko Novák báseň od dra J. Hurbana, obetovanú J. Hollému (vyšl. v III. r. „Nitry“). Jako sa dalo pozorovať na tvárach poslucháčov, uspokojili ich vystúpiť rečníci pomerne k jich silám dost obstojne. Ludovit Boor prečítal ešte svoju príležitostnú báseňku ku dňu narodenia Jána Hollého. A tak zakončila sa vážna časť slavnosti. Pre obveselenie myslí po tak prísnych prednáškach zarečnili nám J. Žarnovický a L. Boor besedný žart: „Kto z koho.“ „Naprejak“ Pavel Valášek povzbudzoval nás i k budúcemu sa hýbaniu a rezkému životu. Po záverečnej reči J. Čajky zaspievali sme si ešte „Slovenčina moja,“ — a šli sme v tichosti k miernej zábave. Každého srdce prekypovalo posvätným nadšením a nesmiernou radosťou, no i duša každého plápolala tým sladkým želaním, by sme čím viac narodenín tak veľkých slovenských mužov, jaký bol Hollý, mohli svätievať!)

Ludko.

L. Sv. Mikuláš. „Preca už raz!“ Tak asi vzdychol si každý z nás, keď mu Palko náš doniesol úhladnú v Martine tlačenú zväciu listinu do „Ochotníckeho divadla.“ Veru právom sme zvolať mohli, „preca už raz,“ lebo ochotníci naši dákosí potratili boli ochotu k nejakému divadelnému predstaveniu. „Vyše

1) Sláva Vám, drahí bratia. „Kdo chce žíti ať se kýva!“ Vaše vystúpenie robí nám starším radosť; vo zdarnej účinnivej mládeži vidíme — zoru slovenského rána. Hurrah, naprej, stavajte na základe „školy Štúrovej“ budovu slovenskej osvety! Na zdar!!

Red.

roka — hovorím — vyše roka odpočívajú predtým tak činní ochotníci naši! Ani by to človek neveril a preca je tak. Vyše roka odpočívajú Thália naša slovenská v Mikuláši! Ano, slovenská odpočívajú, no nemecká (židia) a maďarská (zemáni) účinkovali! Tie koulissy naše smutne počúvaly za dlhší čas cudzie jim zvuky, bo svojských počutí nebolo jim popriano. Ej, zle to, nedobre! Nič nemáme síce proti tomu, keď sa i v tej i v onej reči hrá, radi i tie zvuky očúvame, bo sú ušiam našim susedné, ale radšej by sme jich vo Viedni a Pešti počúvali; no u nás, v našom Mikuláši, my veru preca len najradšej — nikto nám to za zlé pokladať nebude — našské zvuky, zvuky našej milej slovenčiny počúvame. Pravda, chceli ochotníci naši zahrať si vo fašanku, ale pre cholera i divadlo i koncert zakázaný bol. Teraz ale zchytili sa ochotníci naši a predstavili nám dňa 14. Apr. vo Velkonočný pondelok dve veselohry, a síce: „Faraonova dcéra“ v jednom jednaní od R. Benedixa.

V prvom kúsku „Faraonova dcéra“ byly úlohy nasledovne podelené:

„Vrabca“ a „Stehlika,“ studentov, predstavili nám pp. Ad. Kalaj a Pet. Ballo. P. Kalaj vystúpil po prvýraz na javisko, a prvým svojim vystúpením dokázal, že je na najlepšej ceste stať sa dobrým hercom. Stehlik (p. Ballo) je starý herec a spieval i teraz náležite. Jako studenti pohybovali sa oba podarene, len p. Kalaj stať lord, ktorý je milovníkom starožitností, mal si s väčším entuziasmom, s väčším ohňom počínať, keď skupáňa „Smizného“ oklamať chcel, mal s väčšou náruživosťou zvolať — vidiac Ráfaelov pseudo-obraz v ruke jeho: „Čo vidím, pane, Rafael“ atď. P. Ballo ale stať umelec maliar, chcel „Smizného“ cez lavičku previesť, mal sa s nim tichšie, s menším affektom, pokornejšie shovárať. No obom sa dostalo pochvaly. „Smizného,“ skupáňa, previedol p. Ed. Hoffmann znamenite. Tento pán je na našom javisku už dobre známy a s prknami náležite oboznámený. Úloha, jako táto, je jakoby preňho napísaná. Ešte ani len ústa neotvoril, už sa obecenstvo rozveselilo. Jemu všetko pristane! Ešte i to by

sa pri ňom dobre robilo, keby úlohu nevedel, lebo obecenstvo počas jeho pobudnutia na prknách, ani sa temer smiať neprestáva, slovom — je to „grata persona!“ „Konráda,“ hodinárskeho tovaryša hral ešte mladý herec p. Gust. Borszék nad očakávanie, len mu odporúčame na budúce kus viac živosti, ráznosti, pohyblivosti. „Katka,“ tohoto milienka, bola sl. Marina Bauer, ktorá nás veľmi podarenou hrou svojou opravdu potešila a uspokojila. Jako tejto, tak všetkým dostalo sa potlesku.

P. Pet. Šimon hral v druhom kuse „Žiarlivci“ „Ignáca Vysoký-“ho, žiarlivého manželka, dobre. P. Pet. Šimon patrí medzi veteránov mikulášskych hercov. I zaslúži celé uznanie a vďaka zo strany našej, že, súc veľmi zaujatý jako majster a k tomu ženatý, nezfažoval si i prijať úlohu a previesť ju na divadle našom, i prevziať dost ťažkú úlohu hospodára divadla nášho. Áno, to znamená — byť zaujatým za vec divadla, páni moji a nevyhovárať sa tým i oným, keď zprávcu abo regisseur úlohy rozdáva. Veru by si ho nejedon môhol vziať za príklad! Živio Šimon! „Belka,“ tohoto manželka, bola sl. Marina Sedliak, pochvalne známa herečka naša. Bodaj že ta, bolo Vám to za žien! Nečudo, že ten „Vysoký“ tak veľmi žiarlil! Oblek vkusný, pekný, pohyby na mieste, len v mluve napotom kus viac dôrazu, živosti. P. Rehor Uram, regisseur, divadla nášho patrí tiež medzi veteránov našich. Teraz nám predstavil Jána Beloňa,“ lekára i čo do pohybov, posuňkov i čo do mluvy znamenite, i nemáme o ňom nič viac čo povedať, iba požiadať ho i tu verejne, aby, súc od nedávna regisseurom divadla nášho, i vlohy, i sily, i — nakoľko len možno — čas svoj obetovať hľadel ku pozdviženiu divadla nášho, aby zprávcovi i viac ako pravou rukou bol. To očakávame od zaujatosti pána Urama, a dúfame spolu, že mu ochotníci naši vždy po ruke pôjdu a nedajú sa pobádať ku hraniu, lež úlohy a poučenia i ponapravenia od neho vďačne a z radosti príjmu, bo nenie haňba prijať poučenie od zkusenejšieho, ale haňba je nič nerobiť a nič nevedieť. Beloňovu žiarlivú rebrinku „Lojsku“ hrala sl. Alina Augustiny. Mladá, sotva

po tretí raz vystúpivšia herečka táto, prejavila v úlohe tejto nevšednej schopnosti herecké: Jej pohyby tela a pasuňky, ktorými vyjadrovala hnev nad nevernosťou svojho manžela, byly tak trebné, tak opravdové, prízvuk jej reči taký naozajstý, bystrý, štípaný, že sme mimovoľne počuli a videli v nej skutočnou žiarlivosťou uchvátenú ženu — manželku; a zas jemnú nežnú ženu v posuňkach i v slovách: „Muž môj, či mi môžeš odpustiť?“ keď videla a sa presvedčila, že tá „tajná izba“ nič zlého v sebe neukrýva, a že jej muž nevinný. Kus tento „Žiarlivci“ je k prevedeniu vskutku ťažký, vyžaduje hercov zkusených, otužených, bo sa slová veľmi bystre, rýchle a s náruživosťou zamieňajú, na viac miestach — a to menovite v úlohe našej „Lojsky“ — prichodí v najväčšej rýchlosti po par slov vše nahlas a zase stranou a to s rozličným výrazom povedať, a to sl. Alina s takou ľahkosťou a tak korrektne previedla, že sme sa v skutku podivili. No sl. Alina pochopila svoju úlohu dôkladne a vžila sa do nej náležite.

Tešíme sa na častejšie vystúpenie nadaných herečiek našich: Mariny Sedliak, Mariny Bauer a Aliny Augustiny, no želáme si a žiadame, aby p. zprávcu i iným slečnám našim, ktoré si tiež žiadajú vystúpiť, úlohy z času na čas rozdal, bo tak sa sily jednotlivých nenapružia, a môže sa častejšie hrať.

Sláva našim herečkám a hercom, všetci sa jako i „Martin,“ sluha, p. Ed. Hoffmann dobre držali!

Obecenstvo sme väčšie očakávali, ale čistý výnos bol predca dost hodný, totiž vyššie 60 zl. r. č. No konstatovať nám nutno, že mnohí, čo prísť mohli a mali, neprišli. Vieme my, ktorí sú to, a tým privolávame: i tu sa ukáže — „ki a legény a csárdában,“ t. j. po našsky — „kto je pravým národovcom!“ — Šlachta naša bola veľmi slabo zastúpená, zo židov len asi traja. No nič to!

Ešte raz: Sláva našim ochotníkom! Do videnia! Na zdar!¹⁾ *Ruppeldt.*

¹⁾ Veľmi sa tešíme, že sa u nás opäť častejšie divadlá hrať začínajú; no priali by sme si, keby na prknách našich slovanské kusy, na pr. Klicpe-

Nitra. Rodolubá studujúca mládež tu najšia, presvedčená súc o pravdivosti slovenského porekadla „Čo sa Janko nenaučil, to sa Jano nenaučí,“ usporaduje od istého času medzi sebou — so zaprením seba samej — malé peňažité sbierky, ktoré s najväčšou ochotou na oltár národa obetuje. A to činí z čiastky preto, aby sa už teraz k obetám šlechtným navykla, z čiastky ale, aby sa úkonom týmto utužovala a pripravovala k borbám tým duševným, ktoré ju po vystúpení do života očakávajú, k borbám za práva zaznaného a bohopustou zberbou opovrhovaného slovenského národa. A takúto sbierku zaviedli sme i na pomník nášho drahého *Jána Palárika*, ktorý nám čo knaz, spisovateľ a politik za vzor pravého národného charakteru svieti, ktorú sbierku, 15 zl. 86 kr. r. č. obnášajúcu, Vám ct. pane Redaktor, odosielam.

Na sbierke tejto, zaveden-j medzi rodolubou studujúcou mládežou v Nitre pod mottom —

„Načo tomu bohatstvo, keď nedaruje a dobre ne-
užije;
Načo tomu sila, keď nepriateľov neporáza;
Načo tomu duša, keď smysly svoje nekrotí;
Načo tomu národ, keď ho nemiluje!“ —

súčastnili sa: Pavel Hřčka 75 kr., Ján Pokorný 60 kr., Juraj Proksa, Edvard Spaček, Pravoslav Fridrichovský, Ivan Hátrik, Alexander Hollý, Valent Chocholuš, Adolf Dá-

videk, Jozef Opatovský, Pavel Pálffy, Karol Zatkovič, Alexander Frátrik, Ignác Lemess, Jozef Biza, Demeter Durčanský, Aloys Pálffy po 50 kr., A + FR, Ján Čulen, N. N., Anton Bartošik, František Pokorný, Štefan Kutvasser po 40 kr., František Chocholuš, Jozef Martinček, Ján Suchay po 30 kr., N. N., N. N., Ignác Bartošik, Michal Bartošik po 20 kr. a k tomu ešte N. N., N. N., N. N. spolu 2 zl. 91 kr.

Žiadúco by bolo, aby ctené slovenské obecenstvo vyzvanie Vaše, pane Redaktor, viac si k srdcu pripustilo a horlive za pomník Palárikov sa zaujalo, lebo tým pred svetom dokážeme, jako si my: „Slávime slávu slavných Slovanov!“ Na zdar!!¹⁾

Mladý rodolub.

rove, Tylove, Rubešove, Hálkove, Zakrejsove atď., ktoré majú zdarný vliv na národné prebudzanie, sa provodzovaly. Dieky za zprávu; čakáme túžobne novú.

Red.

¹⁾ Tak je; „sláva národa hodná jest obetí!“ Nie len slovom, ale i skutkom dokázat musí Slovák, že chce žiť národne, slavno. Mravnosť, učenosť, vytrvalosť a — obetovavosť potisne nás dnes zajtrá iste ta, kde teraz bodrých našich bratov Čechov vidíme. Toto ste Vy drahí Bratia, dobre pochopili. A keď národ náš bude mať takú mládež, jako ste Vy Nitrania, môže kdejaký vrah nášho národného života a kresťanskej osvety každý týždeň „Nytriadou“ nás „poctiť,“ my budeme tým bližšie k trvácemu blaženstvu svojmu! Složené peniaze uložili sme do Prievidzskej sporitelne.

Red.

Listáreň redakcie a administrácie.

P. J. T. v O. Peniaze Vaše prišly. Nemožno nám každému v listárni odpovedať, či sme predplatok dostali. Na to je pošta. — P. J. D. vo V. R. Časopisy Vám posielame riadne; za to nemôžeme, keď nám za každým číslom i 20—50 reklamácií príjde. Náš „Orol“ sa veľmi musí ľubiť na nektorých poštách. Píšte! — P. D. „tu i tam.“ Pravdu máte. A novelu

môžeme čakať? — P. J. G. vo V. Báseňku som prečítal; no vzdor tomu, že vyšla v albume, nemožno ju pre jej vady uverejniť. Listovne viac. — Sl. Red. „Osvěty“ v P. Dľa možnosti stane sa. — P. G. J. v H. a p. dr. Z. v K. Bol som v Prahe, keď list došiel. Stane sa.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Prievidzi (Privigy):

Celoročne na „Orla“ a „Slovesnosť“ 4 zl., polročne 2 zl. r. č. — Študujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učitelia obdržia oba časopisy za 2 zl. „Orla“ a „Slovesnosť“ možno i osobytne obdržať a vtedy stojí „Orol“ 3 zl., „Slovesnosť“ 1 zl. — Oba časopisy vychádzajú ročne vo 12. sošitoch, 4—5 hárkov silných, každého mesiaca na štvorke. — Roč. II. a III. „Orla“ možno dostať po 3 zl., mládež po 2 zl.

Majiteľ a vydávateľ **Andrej Truchlý-Sytiansky.** — Kníhtlač-účasť spolok v T. Sv. Martine.